

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat de Filosofia i Lletres.

Memòria del Treball de Fi de Grau

**“Un món. Un somni.” La política xinesa davant els
Jocs Olímpics de 2008.**

Antoni Pau Bañolas Cañellas.

Grau d'història.

Any acadèmic 2019-20.

DNI de l'alumne: 43473426E

Treball tutelat per Antoni Marimon Riutort.
Departament de Ciències Històriques i Teories de les Arts.

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació

Autor		Tutor	
Sí	No	Sí	No
☒	☐	☐	☐

Paraules clau del treball:
Xina, Jocs Olímpics, *soft power*, política exterior i interior.

ÍNDIX

Introducció.....	6
Hipòtesi i objectius.....	7
Fonts i metodologia.....	8
Estat de la qüestió.....	9
En direcció al segle XXI.....	10
I la guanyadora és Beijing.....	18
L'evolució de Xina en relació als Jocs Olímpics (2001-2008).....	22
La celebració dels Jocs (8-24 d'agost de 2008).....	33
Conclusions.....	36
Apèndix documental.....	38
Bibliografia.....	45

Resum:

En el següent treball s'exposa la relació entre l'esport i la política en el cas concret de Xina i els Jocs Olímpics de 2008. Fent un estudi dels principals esdeveniments, el treball posarà en relleu, en primer lloc, l'arribada de Xina a la posició de potència mundial, destacant amb això els grups opositors i les conseqüències del procés. Seguidament, s'establiran les bases de les teories que relacionen l'esport i la política, lligades a les idees sobre poder dur i tou. Llavors, hi haurà una explicació de com es va adquirir la candidatura de Beijing com ciutat olímpica i el camí fins a les Olimpíades, que va estar ple de contradiccions per les actuacions del règim xinès. Finalment, es parlarà de la celebració dels jocs i de les conclusions que podem extreure d'aquest, els quals no aportaren grans canvis a una societat que en reclamava des de feia temps.

Paraules clau: Xina, Jocs Olímpics, *soft power*, política exterior i interior.

Abstract:

The following work sets out the relationship between sport and politics in the specific case of China and the 2008 Olympic Games. Making an analysis of the main events, the work will highlight, first, the arrival of China in the position of world power, thus highlighting opposition groups and the consequences of the process. Next, the foundations of theories relating sport and politics, linked to ideas about hard and soft power, will be laid. Then there will be an explanation of how Beijing's candidacy as an Olympic city was acquired and the road to the Olympics, which was full of contradictions by the actions of the Chinese regime. Finally, we will talk about the celebration of the games and the conclusions we can draw from it, which did not bring major changes to a society that has been demanding them for a long time.

Keywords: China, Olympic Games, soft power, external and internal politics.

Introducció.

Sens dubte, Xina és un dels països més importants i influents del món actualment. Aquest fet és innegable, degut a que és una de les majors potències econòmiques del món i forma part d'organismes internacionals amb un lloc de gran importància, com és l'ONU i la seva participació permanent dins el Consell de Seguretat.

Aquest lloc que ocupa Xina a dia d'avui ve donat pel canvi enorme que va sofrir la nació a finals del segle XX, quan la seva economia, que venia d'un empobriment significatiu, va transformar-se totalment amb l'arribada de les reformes econòmiques de Deng Xiaoping a la dècada dels vuitanta i noranta. Aquestes reformes varen ajudar al poble xinès a donar una passa endavant, a configurar un nou sistema que l'ha conduït a ser qui és actualment, una superpotència en tots els àmbits.

No obstant, aquest camí ha estat ple de contradiccions, crítiques i problemes. Xina ha aconseguit el lloc que ara mateix ocupa després de sobreposar-se a tota una sèrie d'obstacles que, inevitablement, han deixat la seva imatge tocada a l'escena internacional, com per exemple la qüestió dels drets humans, les accions en contra de les minories ètniques o els diversos casos de desinformació per l'hermetisme del règim.

Un d'aquests temes que va posar en evidència la política xinesa i les contradiccions que provocava foren els Jocs Olímpics de 2008, celebrats a Beijing. Amb l'elecció de la capital xinesa com a seu dels jocs es va obrir immediatament un debat internacional sobre si Xina, acusada des de diverses organitzacions, governamentals i no governamentals, de no tenir uns mínims de respecte als drets humans, era la candidata idònia per a la celebració d'unes olimpíades, que són un sinònim d'agermanament i de reivindicació dels drets i llibertats de les persones, d'un món igualitari i tolerant. Per tant, els jocs que s'havien de celebrar l'any 2008 ja no foren vistos com solament un esdeveniment esportiu, ara eren concebuts com la plataforma on lluitarien dues idees enfrontades: la posició del règim de voler adquirir certa acceptació internacional per tant d'enfortir la seva imatge i les idees defensades per grups contraris a la República Popular de Xina, animant a les nacions a denunciar la falta de transparència del govern xinès i, fins i tot, de boicotejar els jocs.

Dins aquest treball s'analitzarà aquesta qüestió, com va ser l'evolució de Xina davant els jocs de 2008 que havia d'organitzar a Beijing i quina fou la postura del règim i dels agents internacionals davant el gran debat que s'havia obert amb aquesta decisió. Aquest tema fou escollit pel fet de que és bastant interessant conèixer la relació entre esport, política i qüestions socials, a la mateixa vegada que, com a motivació personal, podíem optar a fonts orals expertes en el tema, com l'entrevista realitzada a Joan Manuel López Nadal.

Per poder analitzar totes les qüestions d'aquesta feina, s'ha dividit el contingut en una sèrie de parts temàtiques: la primera d'aquestes parts tractarà el tema de Xina a la darrer part del segle XX i principis del segle XXI, una cronologia que aniria des de la reforma de Deng Xiaoping, principis dels vuitanta, fins l'any 2001, quan es tria la seu olímpica i Xina ha sofert ja uns canvis substancials; és a dir, que s'analitzarà el per què del bot de Xina cap a la posició de potència mundial, que a la vegada serà un aspecte determinant per obtenir la candidatura a la Olimpíada. Seguidament, la segona part anirà enfocada a tractar el tema de la relació entre esport i política i, a la mateixa vegada, l'espai de temps entre l'elecció i la celebració dels jocs (2001–2008) i poder veure quines foren les actuacions del govern, però també les respostes contràries al COI. La tercera fase és on es veurà el transcurs dels Jocs Olímpics i, finalment, una quarta fase dedicada a conclusions. També podrem veure, al final del document, les referències bibliogràfiques, així com un apèndix documental.

Hipòtesi i objectius.

El següent treball presenta un estudi sobre la relació entre Xina i els Jocs Olímpics. La hipòtesi és que Xina va utilitzar els Jocs Olímpics com un instrument de nacionalisme i un element de neteja d'imatge de cara a l'exterior, però això no va modificar que fos un estat autoritari i que tingués retallats els drets humans dins les seves fronteres.

Aquesta idea principal vindria acompanyada de diferents objectius. El primer, evidenciar la relació entre política i esport. Mitjançant la utilització de les teories del *soft power* i la globalització dels esports, Xina utilitzarà els esdeveniments esportius per crear una imatge concreta de la seva nació, un contrapès a les imatges que es difonien dels escàndols polítics o socials. Aquests moviments, juntament amb altres elements com la cultura o relaxacions polítiques, van destinats a millorar la situació de Xina amb altres actors internacionals, com ara Estats Units o la Unió Europea, però també tenen l'objectiu de reafirmar la seva posició dins Àsia.

El segon, exposar d'una forma detallada l'evolució de Xina des del començament de les reformes (anys vuitanta) fins a la celebració dels Jocs Olímpics. Relacionant els aspectes interns i externs, aquest objectiu centra la seva atenció a remarcar la importància d'aquesta etapa, considerada com el punt d'inflexió de molts canvis que ens afecten en el present, com l'enfrontament obert entre potències econòmiques. Serà un moment decisiu perquè el govern xinès donarà una passa endavant i voldrà incorporar-se d'una forma permanent a les qüestions internacionals, però també haurà de fer front als assumptes interns que poden trastocar els

seus plans. En aquest sentit, els Jocs Olímpics agafaran una rellevància significant perquè són, en certa manera, una representació de les aspiracions xineses.

Finalment, el tercer objectiu que es planteja dins aquest treball seria demostrar les realitats socials que viuen les minories o grups exclosos dins el règim. Els tibetans o els uigurs, com molts altres, són grups que han sofert diferents episodis de repressions per part del govern xinès. En aquesta mateixa època, des de finals dels anys setanta fins a l'any 2008, sofriran una evolució condicionada pels actes del règim i per les seves pretensions, les quals xocaran òbviament. Per tant, és necessari aproximar-se a les seves situacions per poder veure com els hi afecta la celebració olímpica i quina influència exerceixen en els moviments contra les polítiques xineses.

Fonts i metodologia.

Entrant dins el tema de com s'ha enfocat metodològicament el treball, s'ha de destacar que les principals vessants d'aquesta feina són la vessant política (tan interna com externament parlant) i la social. Ambdues conflueixen d'una forma molt rellevant en el tema dels Jocs Olímpics de 2008 i serien els principals objectes d'anàlisi dintre dels estudis que parlen d'aquest esdeveniment i, de la mateixa manera, dins el següent treball. Dintre d'aquesta feina, se segueixen les línies d'anàlisi i els estudis realitzats per autors com Joseph Nye, qui va establir les bases teòriques de la dualitat entre *soft power* i *hard power*, o Carles Santacana, historiador que ha realitzat estudis centrats en temes esportius on es destaquen els aspectes socials i polítics que aquests inclouen.

A l'hora de fer la recerca de les fonts s'han tingut en compte dos tipus: les fonts bibliogràfiques i les hemeroteques.

Sobre les referències bibliogràfiques, la recerca va estar centrada en aspectes polítics o socials, a la mateixa vegada que es cercaren elements que relacionessin temes polítics i esportius. Les primeres recerques, fetes a diversos cercadors acadèmics com *Dialnet* o *Jstor*, donaren una quantitat molt gran d'articles i investigacions sobre Xina i la seva evolució política i econòmica, com també sorgiren articles dedicats exclusivament als grups minoritaris o exclosos del règim, que han sofert les seves repressions d'una forma significativa. De la mateixa manera, aparegueren alguns dedicats als Jocs Olímpics i les influències polítiques. De tots els títols publicats i que s'han pogut obtenir, es varen fer una sèrie de procediments per acurtar la llista als més adients pel treball, aplicant filtres com cercar paraules concretes, definir si la hipòtesis que presenten ens ajuda a completar el treball o si estan emmarcats dintre de la cronologia prevista (de 1978 fins a 2008). El resultat d'aquestes recerques i filtres

que s'han aplicat han donat com a resultat la llista de referències que tenim a l'apartat destinat a bibliografia d'aquest treball.

Per altre banda, hi ha les hemeroteques. Era essencial utilitzar-les pel simple fet de que els periòdics són elements que han existit durant tota l'època analitzada, ens presenten els fets històrics des d'una perspectiva paral·lela a ells i, el més important, són generadors d'opinió. En el tema de Xina, la utilització és encara més necessària per definir l'evolució que ha tingut el Gegant Asiàtic i donen una imatge clara de la situació entorn les Olimpíades; és a dir, ens expliquen els fets i ens fan veure quina opinió hi ha sobre ells d'una forma directa. Com a hemeroteques principals s'han agafat diaris internacionals i nacionals com *The New York Times*, *La Vanguardia* o *El País*. Amb aquests i altres publicacions s'ha aconseguit trobar notícies concretes i entendre les evolucions dels fets.

Ara bé, hi ha un inconvenient dins el tema del periòdics. L'aïllament i hermetisme xinès ha jugat molt en contra del treball perquè, tot i tenir diaris enfocats a un públic estranger, Xina no proporciona hemeroteques per la recerca de documents i, de vegades, les notícies estan molt retallades o no surten.

En resum, les fonts periodístiques, ajudades per les bibliogràfiques, han servit per establir una llarga llista de notícies concretes que ens permeten comprendre millor tota l'evolució històrica i la hipòtesi presentada al treball.

Finalment, com a darrer punt però no menys important, s'ha de parlar de les fonts orals. En aquest treball s'ha pogut fer una entrevista al diplomàtic mallorquí Joan Manuel López Nadal, qui està estretament relacionat amb el tema xinès. Aquesta font és bastant interessant degut a la informació extra que pot aportar i que és una persona propera al tema tractat. Per tant, ofereix al treball una nova dimensió que no poden oferir els articles o hemeroteques, que seria l'experiència personal d'una persona lligada amb el tema en qüestió.

Estat de la qüestió.

Ara toca reflexionar sobre diverses qüestions: com s'ha tractat el tema de Xina i els Jocs Olímpics? Hi ha estudis concrets sobre aquesta temàtica o és una part d'estudis més amplis? S'ha tractat des de diferents perspectives?

En primera instància, el que queda clar és que el tema dels jocs és un tema recurrent, referint-me a les obres generals que parlen de Xina. Obres com la de Anna Busquets (2009) o Robert Kagan (2008) tenen alguna referència, sigui més o menys llarga, sobre les Olimpíades i la seva importància, relacionant això amb tots els altres àmbits del règim, com ara

l'economia. Per tant, dins obres d'un caire més general, on no són el tema principal perquè l'objecte d'estudi és la pròpia Xina, les referències estan presents.

Malgrat això, en una societat on els esports són una base fonamental, sobretot pels doblers que mouen i com s'han convertit en fenòmens de masses, hi ha diversos estudis que es presenten com articles dedicats a estudiar la qüestió olímpica, incloent el tema de 2008 dintre seu. Ramón Llopis i Manuel García (2016) ens exposen una base, molt ben detallada, d'aspectes relacionats entre el moviment olímpic i la seva concepció dintre de la societat. També Karina G. García (2007) realitza un estudi dels esdeveniments esportius més controvertits en àmbit geopolític i també inclou un anàlisi de les Olimpíades xineses. Per tant, el tema té diverses publicacions en termes econòmics, socials o polítics.

Ara bé, el gran tema que es toca dintre de diversos articles, que en alguns és el principal i d'altres té un paper secundari, serien els drets humans i les llibertats dels pobles. En aquest marc, Beijing'08 agafa una importància clau, perquè marcarà al règim una data concreta per millorar la situació en aquest tema. Els articles o documents que en parlen exposen clarament la situació i n'hi ha alguns més crítics amb les polítiques adoptades, com els treballs de Ramón Vilaró (2008) o Lorena Bajatierra (2007; 2008), i altres més favorables, però encara tenen un criticisme latent, com la feina de Mikel Berraondo (2006). D'igual manera sorgeixen tots els treballs dedicats a les minories com Nicolás de Pedro (2008) o Alonso Rodríguez (2009), molt carregats de criticisme contra Beijing.

En resum, es podria destacar que el tema de Xina i els Jocs Olímpics, ja sigui d'una forma més o menys present, surt a una gran quantitat d'articles sobre la potència asiàtica i que ha estat estudiat des de diferents àmbits, el que ens dona una visió àmplia i detallada dels fets històrics i les seves vessants.

En direcció al segle XXI.

Abans d'entrar dins l'evolució de Xina enfocada als Jocs Olímpics de 2008 caldria plantejar una pregunta: com va arribar la Xina, un país totalment empobrit a mitjans del segle XX, a la posició de potència global? Aquest dubte és necessari respondre'l perquè, tot i que és un procés llarg des de finals dels anys setanta, acaba per esdevenir clau en que fos triada Beijing com a ciutat olímpica.

Aquesta transformació arribarà amb l'entrada de Deng Xiaoping al poder. El nou líder no tindria el poder d'una forma directa, sempre va operar des d'una posició secundària, però va aconseguir fer-se amb el control del Partit Comunista Xinès i, així, de l'Estat mitjançant les

seves influències. Per resumir-ho, Zhao Ziyang era el cap visible de Xina i Deng Xiaoping organitzava tota la maquinària estatal.

Dins aquesta etapa, es va definir la nova política del règim, enfocada en l'objectiu de millorar les condicions de vida dels xinesos i enfortir l'economia nacional; tot això sense oblidar ni renunciar al socialisme (Ríos 1997: 20-21). Per tant, tota l'estructura del país s'havia de modificar, s'havia d'aconseguir canviar l'economia planificada que havia caracteritzat a Xina als darrers anys per una nova economia oberta al mercat, competitiva, però sense oblidar les seves arrels socialistes. El president xinès va defensar les anomenades quatre modernitzacions – agricultura, indústria, exèrcit i ciència i tecnologia – en una sèrie d'etapes que el país havia d'anar seguint per consolidar un desenvolupament total de la nació (Busquets 2009: 161). Per tant, la reforma fou de llarga durada i es va estendre des del mateix 1978 fins ben entrat el segle XXI.

Una de les primeres passes de la reforma es va centrar en el terreny agrícola. El camp era una part fonamental de l'estructura econòmica xinesa, molta població depenia de la seva explotació i de les fórmules comunals que s'havien implantat per tal de subsistir. Per tant, el intent de reforma passava per canviar aquestes comunes de pagesos per unes estructures més individuals, progressistes i, sobretot, productives (Ríos 1997: 22). L'Estat, el principal posseïdor de les terres, va començar a cedir-les als agricultors mitjançant contractes d'arrendament i va proporcionar algunes eines per l'explotació. Amb aquesta idea es volia aconseguir que l'agricultor fos qui tingués la potestat de decidir com produir i com comercialitzar els productes de la seva parcel·la. Les terres varen quedar dividides en diferents mans, segons criteris com l'extensió familiar o la qualitat de la terra, i es va accedir a l'herència dels contractes i la contractació de mà d'obra per tal d'explotar el camp.

L'Estat assegurava la compra de productes en un principi i, més tard, la quota que s'havia de traslladar a l'administració va disminuir i es deixava decidir als pagesos sobre el destí del producte sobrant, el qual anava destinat al mercat. Per aquesta raó, la productivitat va començar a pujar; s'havia potenciat la creativitat en quant a les explotacions agrícoles i el sistema de famílies, amb una lliure decisió sobre el que podien conrear i va acabar per conduir a les societats rurals a incrementar els seus ingressos. En certa manera, el control estatal havia desaparegut i l'explotació comercial es va veure augmentada per la creació d'una nova esfera social, tant a ciutat i camps, sense aquest control total sobre les accions de la població (Poch 2006: 46).

Seguidament, el sector industrial fou l'altre principal actor de la reforma de Deng Xiaoping. La reforma industrial va començar una mica més tard, entorn a 1984, on la

indústria pesant era la més important, deixant la lleugera en un pla bastant marginal. Xina sofria mancances a diferents sectors (Debasa 2012: 47): l'energia necessitava una reforma urgent per poder fer front a les insuficiències del subministrament; el sector transports també la necessitava per superar els endarreriments de ferrocarrils i atendre les necessitats de càrregues i passatgers; o les telecomunicacions, ja que Xina volia gaudir d'unes bones connexions, tant interna com externament.

D'igual manera cal destacar la reforma en defensa i ciències i tecnologia. Aquest aspecte del programa del nou dirigent xinès venia precedit pel canvi de percepció que tingueren els xinesos sobre ells mateixos; una nova visió de Xina que va enfocada a adquirir força militar per demostrar que han tornat, que són un país poderós i que pot fer front a qualsevol mena d'amença a la seva nació i territori. El govern xinès va veure imprescindible que s'hagués d'invertir en un exèrcit altament sofisticat i en investigacions de I+D que permetessin avenços tecnològics (Debasa 2012: 47). En certa manera, es va despertar un nacionalisme xinès front a les nacions estrangeres, aquelles que durant molt de temps s'havien aprofitat de Xina, i ara li tocava a la nació xinesa despertar i fer-les front, demostrar que estaven preparats per ser forts regionalment i líders fora de les seves fronteres (Kagan 2008: 51-53).

Tot i això, la principal característica de la reforma, en termes econòmics i sense obviar les reformes individuals de cada sector productiu, fou la descentralització. Es va oferir major autonomia a les empreses i es va donar als empresaris noves opcions per estructurar els seus negocis, destacant així la introducció de l'empresa privada, però també es va autoritzar a les empreses a quedar-se part dels beneficis que estaven generant per poder invertir aquests en millorar les seves infraestructures, la qual cosa va derivar inevitablement en un augment de la productivitat (Ríos 1997: 24-25).

Finalment, l'apartat complementari d'aquest esdeveniment fou la recerca d'una obertura cap a l'exterior, un efecte que no es pot separar del canvi econòmic. Avui en dia, Xina està molt lligada als mercats estrangers (Kagan 2008: 49), però no era així abans de la reforma, per això s'ha de considerar aquest canvi de visió com una acció de gran significat i importància. A Xina hi havia una gran memòria de les humiliacions i desfetes sofertes per part de les potències estrangeres i com aquestes s'havien interposat entre la nació i les seves aspiracions; per aquesta raó, doblegar aquesta visió tradicional que el poble tenia dels fets és un dels grans canvis aconseguits per l'administració de Deng Xiaoping (Ríos, 1997: 30).

Com s'ha mencionat amb anterioritat, Xina va començar el canvi cap a superpotència a partir de 1978. Un any després fou quan s'articularen un dels motors més potents en quant a economia i obertura; les zones econòmiques especials o ZEE. Les primeres zones estaven

totes a la província de Guangdong: Zhuhai, Shenzhen i Shantou. Més tard, s'obriria un nou lloc especial anomenat Xiamen, a la província de Fuijan. Aquestes ciutats i àrees econòmiques foren creades com un oasis capitalista (Ríos 1997: 30), ja que eren llocs on es cercava la inversió estrangera, una inversió necessària per poder afrontar els diferents reptes de modernització del país. El fet més destacable d'aquests indrets eren que estaven propers a zones de gran aflluència econòmica com Taiwan, Macao o Hong Kong. Aquesta proximitat és vital per entendre aquestes ZEE, en termes econòmics, per aprofitar excedents i noves inversions a Xina, però també per altres motius; per exemple, Shenzhen es situa al costat d'Hong Kong i s'ha identificat com un intent també de reclamar la sobirania de Xina sobre aquest territori (Debasa 2012: 47).

Les conseqüències directes d'aquesta reforma foren molt sorprenents, però no es donaren de cop i volta; els canvis que varen realitzar necessitaren un temps de consolidació i, quan ho feren, mostraren uns resultats miraculosos, convertint a la Xina, segurament, en el país que ha evolucionat més ràpidament al darrer segle (Kagan 2008: 43). Com es pot comprovar a les taules¹, les primeres fases de la reforma no obtingueren resultats notables: entre el començament del canvi econòmic i l'arribada de la dècada dels noranta, Xina seguia sent un país bastant limitat en quant a inversió estrangera i en les transaccions comercials exteriors. Tot i això, a partir de 1992 aproximadament, començarà l'enlairament econòmic de Xina, on les empreses començaren a invertir de forma més abundant en el mercat xinès, convertint-se en una de les majors captadores d'inversió directa estrangera en el darrers vint-i-cinc anys, amb uns 446.000 milions de dòlars (Busquets 2009: 28), i el seu mercat exterior la conduirà a consolidar-se com una potència mundial en el comerç internacional.

Si revisem la taula d'evolució del PIB per sectors², també podem veure aquest canvi. Les primeres fases mostren una evolució constant, però arribada la dècada dels noranta, podem tornar a veure el gran bot endavant de l'economia i la transformació dels sectors. L'exemple clar seria la indústria, principal sector de la reforma econòmica, ja que al 1990 manejava unes xifres de 771 mil milions de iuans, però arribat l'any 1995 les xifres augmentaren d'una forma desmesurada, arribant a 2853 mil milions de iuans dins aquest sector.

Per altra banda, l'obertura institucional també fou aconseguida. El fet més interessant és que, des dels inicis de les reformes capitalistes a Xina, tot i la seva vessant socialista que no es volia oblidar, els Estats Units reconegueren els esforços xinesos. L'any 1979, el dia primer de gener, el govern nord-americà reconeixia diplomàticament al règim de Xina. *The New York*

¹ Consultar apèndix documental: taules 2 i 3.

² Consultar apèndix documental: taula 1.

Times publicava en portada, el dia dos de gener de 1979³, el començament de relacions entre les nacions xinesa i nord-americana com “l'alba d'una nova i generosa era”, portant a la mateixa notícia la imatge, fins aleshores impensable, ciutadans xinesos portant retrats del líder Deng Xiaoping i Jimmy Carter. *La Vanguardia* també incorporava dins les seves notícies internacionals aquesta fita; publicada el dia tres de gener de 1979⁴, mostraven la celebració entre els dos països després d'haver superat les dificultats i obstacles que els separaven. De la mateixa manera, s'ha de destacar que el cap xinès va assistir a una visita oficial als Estats Units entre finals de gener i principis del mes de febrer. A aquesta visita s'hi fa referència als diaris nord-americans com una celebració dels nous pactes, la consolidació d'una nova amistat i, per davant de tot, com un viatge d'aprenentatge de Deng Xiaoping sobre el model americà. Es pot destacar aquí el fet de que visites el Centre Espacial Johnson de Houston el dia dos de febrer de 1979 o que visites Atlanta, ciutat que aspirava a agafar importància aleshores, i allà va demanar per una cooperació tecnològica per fer front a les aspiracions soviètiques⁵.

Clarament les iniciatives econòmiques i aperturistes havien funcionat, Xina començava la seva pujada meteòrica cap al grau de superpotència. Però, com es comenta vulgarment, no és or tot el que lluu.

Xina havia aconseguit un miracle en termes econòmics, una evolució cap a un model més obert a la resta de nacions, un sistema que cada vegada s'aniria acostant al capitalisme. Aquest fet va fer pensar que els altres àmbits, com la política o els temes socials, també veurien una davallada de la pressió estatal i que es consolidaria un règim democràtic a Xina. Desafortunadament, la transformació no va arribar a aquests nivells i Xina va seguir un camí ben diferent en termes polítics i socials. La millor descripció d'aquesta situació l'ofereix Xulio Ríos al seu llibre sobre els principals canvis de Xina al seu camí de tornar-se una potència econòmica:

“Lo ciertamente innegable es que si en el aspecto económico el atrevimiento de las autoridades chinas adquiere caracteres más que sorprendentes, en lo político la rigidez en términos de innovación parece constituir la tónica dominante. Deng Xiaoping ha llamado al combate “contra la liberalización burguesa” y defendido con empeño las virtudes del sistema político chino. Sus defectos, asegura, deberán corregirse en esa perspectiva del automejoramiento descartando toda posibilidad de destrucción de sus características esenciales.” (Ríos 1997: 35-36).

Està clar que la mentalitat dels principals dirigents polítics era sacrificar aquesta millora en el sistema polític o social en benefici del progrés econòmic (Debasa 2012: 49). Les causes

³ *The New York Times*, 02/01/79.

⁴ *La Vanguardia*, 03/01/79.

⁵ *The New York Times*, 02/02/79.

s'han enumerat en moltes investigacions i coincideixen en una sèrie d'elles: la convicció d'aquest debilitament del poder de l'Estat i, per tant, de la reforma; la por a que la conflictivitat social pogués acabar amb les aspiracions econòmiques; o veure mediatitzada la sobirania xinesa (Bregolat 2014:197).

Tot i els seus esforços, el govern xinès s'hi va trobar problemes i tensions en aquesta evolució nacional. El grans problemes de Xina dins aquestes vessants foren les minories ètniques, amb el cas del uigurs, les aspiracions independentistes del Tibet front a les nacionalistes xineses i el famós esdeveniment de la Plaça de Tian'anmen l'any 1989.

A la regió de Xinjiang, a la zona nord-oest de Xina, és on el règim es va trobar amb les primeres tensions socials, provocades per la minoria ètnica coneguda com uigurs. Aquests són un grup de població musulmana sunnita i que tenen una llengua i cultura originària de Turquia (de Pedro 2008: 114). A partir de la dècada dels noranta serà quan aquesta població, majoritària a la zona de Xinjiang, començarà a ser un repte nacional per Xina. La caiguda de l'URSS, així com uns inicis de relaxació de les restriccions des de Beijing i el conflicte d'Afganistan varen ser les causes dels primers moviments de reivindicació independentistes dels uigurs (de Pedro 2008: 121). La transformació que s'adoptà al Tercer Ple del PCX (Partit Comunista Xinès) al 1978 va permetre una relaxació de les mesures en contra de les minories i grups religiosos, la qual cosa va acabar per desenvolupar una reestructuració de la població uigur, que va poder reconstruir escoles i mesquites, així com recuperar costums i tradicions. També hi hagué una obertura de fronteres, que va augmentar els contactes amb altres grups amb similituds ètniques. No obstant, aquesta situació era limitada, el govern seguia tenint clar que la permissivitat era necessària, però no duradora. Cal destacar que el conflicte d'Afganistan fou important pel fet de que Xina va veure perillar la seva seguretat per l'avanç soviètic i va permetre que des de Xinjiang, que feia frontera amb aquest indret, s'hi donés suport als mujahidins afgans.

Aquest context fou un camp de cultiu per les aspiracions independentistes. A l'abril de 1990 es va produir una primera sublevació uigur a càrrec de Zahaideen Yusuf i els seus seguidors, que va acabar amb aquest grup fugint de les autoritats i un gran nombre de morts a les files d'aquest conjunt (de Pedro 2008: 123). La notícia d'aquest atac és reflectida a *La Vanguardia*⁶, exposant que s'havien produït greus incidents entre la població musulmana i els xinesos (d'ètnia Han) que vivien a la zona i que els disturbis havien provocat l'arribada de l'exèrcit per intentar aturar la revolta. Aquí és on es pot assegurar que començà tot el

⁶ *La Vanguardia*, 11/04/1990.

moviment revolucionari dels uigurs, on ja hi hauria una certa resistència armada a les autoritats xineses.

Entre 1991 i 1997 se produïren una sèrie d'atemptats i protestes que serien un mal de cap constant per les autoritats xineses i que obligaren a les forces de seguretat a actuar en contra d'aquest grup. El fet més rellevant va succeir l'any 1997, entre el 5 i 8 de febrer, als disturbis de Yining (Gulja). Les protestes s'estengueren tres dies sencers per la detenció d'uns estudiants uigurs, el que va provocar l'enfrontament entre la població i la policia. Aquesta protesta fou exposada a diferents diaris de plana internacional, com el *The New York Times*⁷ o *La Vanguardia*⁸ que, tot i publicar les notícies amb certes mancances i tardança per la desinformació que es tenia dels successos, aconseguen explicar com les protestes havien enfrontat a la policia i els manifestants i que hi havia hagut morts a les disputes, tant per part uigur com xinesa. S'explica com al llarg del 7 de febrer, quan començaren les confrontacions, ja hi hagué un recompte de vint-i-cinc uigurs morts i prop de cinquanta cinc policies i civils xinesos assassinats.

Aquest fet és va conèixer com la “matança de Gulja” i fou un acte inspirador per noves reivindicacions, en memòria dels afectats. Un exemple d'això fou que, el dia 25 de febrer, hi hagué l'acte més violent per part dels separatistes uigurs a Urumchi, amb la col·locació de tres bombes a diferents autobusos urbans que va acabar amb la vida de nou persones i en va ferir a unes altres setanta (de Pedro 2008: 124).

En segon lloc, el Tibet fou l'altre punt problemàtic pel desenvolupament de la reforma. La història damunt el Tibet és bastant coneguda, un territori que va ser ocupat per Xina a la dècada dels cinquanta, per raons purament nacionalistes de recuperació de territoris perduts (Busquets 2009: 153), i des de llavors, les autoritats i població tibetana, han volgut, d'una forma pacífica, reivindicar la sobirania del Tibet i la seva independència.

Des de la invasió del Tibet, un país del qual cal destacar les seves arrels molt relacionades amb la religió, s'han vist com grans temples i centres de culte han acabat sent saquejats i s'ha aplicat la reorganització forçada al model xinès (Rodríguez 2009: 202). Llavors, sempre hi ha hagut un clima de tensió social, per la repressió, que ha causat moltes víctimes, i per la fugida del cap espiritual, el Dalai Lama. En aquest sentit, cal remarcar un fet bastant interessant que és la publicació al *The New York Times* d'un article anomenat *To China: open up Tibet* a l'any 1979⁹. Aquest article té importància per dos fets claus: el primer, que està escrit pel mateix Dalai Lama, el gran cap del moviment tibetà; el segon, perquè es va publicar a la

⁷ *The New York Times*, 28/02/1997.

⁸ *La Vanguardia*, 12/02/1997.

⁹ *The New York Times*, 03/02/1979.

mateixa vegada que en Deng Xioping i el president Carter estaven consolidant les relacions diplomàtiques entre les dues nacions. Per tant, aquest escrit quedava com una eina reivindicativa, no només cap al poble nord-americà, sinó que també anava enfocada a l'esfera internacional. Aquí s'exposava que era una evidència que Xina estava caminant cap a una millora del seu sistema, però el futur de les poblacions que estaven més reprimides era incert. Destaca que les polítiques xineses, en tot aquest temps de convivència amb ells, han estat impredecibles i que la veu de les decisions sobre el Tibet l'ha de prendre la població, per aquesta raó es demana l'ajuda dels agents internacionals, que han de ser capaços de recordar i evitar fets semblants a repressions anteriors.

Finalment, la tercera via de problemes pel règim fou la causada per la coneguda com "cinquena modernització", que va ser la principal causa dels disturbis de Plaça de Tian'anmen l'any 1989. L'arribada d'una millora econòmica, de l'establiment de reformes destinades a obrir Xina a l'exterior i la certa relaxació que hi hagué en certs aspectes socials, va fer veure una possible transició cap a un sistema democràtic. En aquest sentit, Zhao Ziyang, aparent successor de Deng Xiaoping, va aprofitar la celebració del XIII Congrés del PCX (octubre de 1987) per exposar els grans resultats de les reformes i va donar una sensació optimista al poble d'aquest canvi polític (Debasa 2012: 48).

Aquest fet es va traduir en l'associació entre obrers i estudiants que demanaven al govern la "cinquena modernització", una reforma que implicava canvis dins el sistema polític. La necessitat d'aquesta reforma residia en la demanda de més llibertats pel poble i, sobretot, en l'eliminació de la corrupció del Partit Comunista Xinès. La corrupció era un problema molt arrelat dins Xina, tal com indicava el mateix Deng Xiaoping fent referència als "grans tigrès" que cometien delictes d'aquest tipus i posaven en perill les reformes i l'obertura (Bregolat 2014: 133).

La gent, conscient d'aquesta situació, va sortir als carrers a la primavera de l'any 1989, en una protesta pacífica per reclamar tots aquests canvis. Però, una vegada més, el govern xinès va demostrar la seva capacitat de reprimir les oposicions d'una forma desmesurada. Després de diverses protestes massives, l'exèrcit xinès, amb ordres directes de la cúpula del règim i amb la implantació de la llei marçal, va decidir acabar amb les manifestacions i va buidar la plaça amb una violència extrema, causant la mort a diversos manifestants.

Aquesta reacció extremista de Xina en contra del seu propi poble va acabar per sorprendre al món i, per primera vegada, els periodistes estrangers pogueren accedir a la informació d'una forma directa, ja que, al mateix temps, estaven cobrint la visita del dirigent soviètic a Xina (Busquets, 2009: 160-161) i, per això, hi hagué una ràpida difusió dels esdeveniments.

The New York Times, el dia 4 de juny¹⁰, ja publicava com el president Bush criticava les accions del govern xinès i adjudicava tota la culpa al seu president, el responsable de deixar disparar a manifestants indefensos.

Al nostre país també poguérem veure el desastre de Tian'anmen. *ABC* treia una notícia en portada més un reportatge fotogràfic a les següents pàgines, titulada “*La tragedia del pueblo chino en un clima de guerra civil*”¹¹, que reflectia la gravetat de la situació, i *La Vanguardia*¹² feia un reportatge destinat a demostrar el gran impacte que tingué la nit del 4 de juny, quan el militars acabaren amb tot el moviment d’una forma dramàtica, demostrant que l’opinió internacional condemnava aquestes accions rotundament.

Tres mesos després d’aquests incidents, amb la consegüent baixada de l’evolució en termes econòmics i un aïllament polític, hi hagué una reunió entre Deng Xiaoping i una sèrie limitada de col·laboradors del règim per designar una nova línia política. Tant els incidents de 1989, com altres esdeveniments relacionats amb repressions i supressió de drets, varen minar la reputació xinesa i era necessari transformar aquesta visió, però això duria temps. En aquest sentit, la comissió va acabar per decidir una política dirigida a quedar-se al marge de grans esdeveniments, d’esperar el moment adequat per tornar a mostrar-se com a potència. En paraules de Deng Xiaoping: observar en calma, romandre fermes, respondre amb precaució (Busquets 2009: 161). Aquesta seria la nova llei d’or de la política xinesa.

La dècada dels noranta estaria marcada per aquests fets. Xina va consolidar la seva autocràcia al contrari del que es pensava a la resta del món. Tothom va esperar que l’obertura i els canvis econòmics acabessin per desfer el règim autoritari de Xina, però va succeir tot el contrari i, dins aquesta darrera dècada del segle XX, es va afirmar encara més la posició del govern. Es podria dir que hi hagué dues versions de 1989: la primera per occident, on el comunisme ja entrava dins les seves darreres fases i els sistemes democràtics es consolidaven, i un altre per Xina, que malgrat el nou aïllament, la seva política va ser redirigida i l’economia aconsegueix seguir avançant, enfortint així la posició del Partit Comunista Xinès (Tausendfreund, 2019).

I la guanyadora és Beijing.

El canvi polític enfocà les accions de Xina a la precaució i apostaren per una altre mena de formes de demostrar la seva autoritat a l’exterior. Les autoritats xineses hagueren d’apostar per aquestes noves formes degut a les conseqüències de les protestes socials i crítiques

¹⁰ *The New York Times*, 04/06/1989.

¹¹ *ABC Madrid*, 06/06/1989.

¹² *La Vanguardia*, 05/06/1989.

rebudes des de l'exterior i centraren els seus esforços en un element que podia atreure una quantitat enorme de beneficis per Xina i no tan sols en termes econòmics, també en política interior, exterior o d'àmbit social. La resposta, entre altres, foren els esports, concretament la realització d'actes esportius a gran escala, com els Jocs Olímpics.

La relació entre esport i política és molt estreta i s'accentua encara més quan veiem que els esports són una part molt arrelada a diferents sectors del sistema social (Llopis, García 2016: 110). El caràcter polític de les competicions com els Jocs Olímpics és evident, perquè hi ha una vinculació política i esportiva que implica als països a prendre un rol actiu dins aquests esdeveniments; és a dir, no són delegacions d'esportistes enviades per un estat, són la personificació d'un país (Pulleiro 2016: 201). Els països que organitzen aquests actes de gran escala són els principals actors i acaben per ficar-se de ple en tot un entramat de relacions que el COI (Comitè Olímpic Internacional) té amb les diferents delegacions continentals i estatals. Seria, per resumir-ho, una nova manera d'endinsar-se dins el panorama internacional. Ara bé, els organitzadors tenen coses a guanyar i a perdre: per una banda, pots exposar la teva estructura a crítiques i destapar els punts febles del teu estat, però, per altra banda, pots aconseguir estatus, lideratge o reconeixement, tant internacional com regional (Pulleiro 2016: 201).

A finals del segle XX, els coneguts com BRIC (Brasil, Rússia, Índia i Xina) eren les nacions emergents més importants del món, però els grans esdeveniments de l'esport encara seguien sent organitzats per les potències occidentals o països amb una estreta relació amb elles, ja que eren capaços de fer front a la despesa que suposaven i, en termes polítics, eren països adients (Pulleiro 2016: 200). Fins aleshores, de les vint-i-dues edicions dels Jocs Olímpics que se celebraren des de 1896 fins 1992, catorze tingueren lloc a Europa, cinc a Amèrica, una a Oceania i dues a Àsia (Llopis, Garcia 2015: 116). A mesura que aquestes economies començaren a fer-se un lloc dins el panorama internacional, adquiriren més possibilitats de poder ser la seu d'un esdeveniment d'aquest tipus. L'adquisició d'importància de les darreres dècades dels BRIC va conduir a un trasllat del centre de gravetat mundial cap aquests països emergents i les institucions esportives, principalment el COI, respongueren als canvis, creant així un nou escenari on les ciutats més dominants (occidentals) hagueren de competir amb unes noves concursants (ciutats dels països emergents).

Una de les principals beneficiades d'aquesta situació fou Beijing. Després d'haver demostrat que la repressió interna (militar i policial) no va funcionar, s'hagué de cercar una forma més tova d'exercir el poder i d'aconseguir transformar novament la percepció exterior.

Això s'aconseguia mitjançant la utilització del conegut com *soft power*, definit per Joseph Nye i que és pot resumir en les següent línies:

“el soft power es una forma indirecta de obtener lo que uno quiere, ejerciendo atracción mediante una serie de valores compartidos, el sentido de la justicia y el deber de contribuir al cumplimiento de dichos valores. Se sirve de la cooperación en vez de la coerción y se basa en la capacidad de moldear las preferencias de los demás. Lo contrario es el hard power o poder duro, que se apoya en el uso de las amenazas (los sticks y no los carrots). [...]Las fuentes de soft power son la cultura, especialmente la popular, los valores y las relaciones diplomáticas entre estados. Un ejemplo clásico sería la industria cinematográfica de Hollywood, que ha sido la responsable de exportar la imagen que se tiene de Estados Unidos y el american way of life al resto del mundo.” (de Prado 2016: 161).

Si sumem totes aquestes premisses ens queda clar quina era la via que volia seguir el govern de Xina. El *hard power* va tocar la seva imatge profundament, però encara seguien sent una potència emergent i els canvis mundials afavorien aquest tipus d'estats, bon exemple foren les principals respostes damunt l'esport. Per tant, l'objectiu del govern xinès amb aquest nou tipus de polítiques toves fou aprofitar el gran altaveu que eren els Jocs Olímpics i la importància que tenien en l'esfera de l'opinió pública per revertir la situació.

Aquesta idea ja fou posada en marxa amb l'arribada de la carrera per les Olimpíades de l'any 2000, una elecció que es va celebrar a l'any 1993. Després de tots els problemes socials i cert estancament econòmic, Xina tornava a activar el seu motor i començava a tenir un ritme evolutiu alt. Aprofitant aquesta situació, presentaren la seva candidatura per l'any 2000. Els seus contrincants foren Sidney, Berlin, Istanbul i Manchester. La guanyadora fou Sidney, només dos vots per damunt de Beijing i el resultat va sorprendre molt a les autoritats xineses, que ja es veien celebrant unes olimpíades. Malgrat això, l'element que va condicionar la seva candidatura possiblement fou la recent matança a Tian'anmen de 1989 (Kagan 2008: 54) i que Xina encara vulnerava en gran mesura els drets humans. El president Jiang Zemin va mostrar-se decebut, ja que creia tenir la capacitat financera per costejar els Jocs Olímpics i tenia l'esperança d'obrir un nou camí cap a la confiança internacional, però a la vegada va deixar clar que Xina els aconseguiria abans o després (García 2007: 86-87).

Uns anys més tard, al 2001, Xina tornà a presentar una candidatura, aquesta vegada pels jocs que s'havien de celebrar a l'any 2008. La situació era totalment diferent. La política de precaució i calma que s'havia imposat anys enrere estava funcionant i el bot econòmic de la nació havia propiciat que el canvi de centre mundial que se donaria en un futur fos encara més clar. Xina guanyà la votació per ser la nova seu olímpica i, fent evident aquest canvi d'escenari, els resultats demostraren que passaren per damunt les candidatures de Paris, Toronto, Osaka i Istanbul d'una forma aclaparadora (Pulleiro 2016: 204).

Malgrat les presents acusacions que va suscitar l'elecció, per les violacions dels drets humans que no varen desaparèixer en cap moment, la plaça com a seu olímpica es va justificar en cinc punts: capacitat econòmica per organitzar i albergar els jocs; estabilitat social, registrant un creixement econòmic que ha millorat la vida dels ciutadans; bona reputació i gran actuació a altres olimpíades dels seus esportistes; experiència prèvia d'organització d'esdeveniments esportius (XI Jocs Asiàtics a 1990 i VI Jocs per Minusvàlids del Llunyà Orient i Pacífic Meridional de 1994); capacitat per preparar la infraestructura i les instal·lacions esportives necessàries per la celebració satisfactòria dels actes (García 2007: 87).

Aleshores, Xina ja tenia oficialment uns Jocs Olímpics amb la candidatura de Beijing de 2008 i la premsa va fer-se ressò de les conseqüències que això tingué dins Xina i arreu del món. Òbviament, la decisió va ocupar les primeres planes de les publicacions, com per exemple *La Vanguardia*¹³, que publicava en portada una fotografia que mostrava a les joventuts xineses congregades a una plaça i celebrant l'elecció de Beijing com a seu olímpica amb una frase molt important i que demostra el principal efecte de l'elecció: “*una decisión de gran calado geoestratégico*”. La gran potència emergent que va camí de superar a Estats Units, com l'anomenen en aquest titular, havia aconseguit una fita que posava en evidència els canvis de tendència que estava vivint el món. De la mateixa forma ho comunicava *The New York Times* a la seva portada¹⁴, com Xina aconseguia, després d'una derrota inesperada a l'any 1993 contra Sidney, acollir uns Jocs Olímpics, justificats pel Comitè Internacional com una nova forma d'accelerar el procés d'evolució política i d'obertura a Occident. Molts experts assenyalaven dins aquesta notícia que la postura del COI a l'hora de triar la seu olímpica va estar definida pel repte que suposava Xina pel futur, era necessari que una potència com aquesta tingués l'oportunitat de celebrar uns jocs i, a més, els anys entre aquesta decisió i la celebració podien ser una etapa de canvis socials i polítics dins Xina.

Llavors el debat estava servit: era Xina, acusada constantment de supressió dels drets i llibertats del poble, la perfecta candidata per uns Jocs Olímpics? Estava la decisió molt influïda per temes econòmics? Si a 1989 ja es va demostrar que Xina va evolucionar cap a una autocràcia més forta, què havia canviat per pensar que amb aquest esdeveniment podien encaminar-se les coses a millor?

¹³ *La Vanguardia*, 14/07/2001.

¹⁴ *The New York Times*, 14/07/2001.

L'evolució de Xina en relació als Jocs Olímpics (2001-2008).

El començament del segle XXI va ser decisiu tant per Xina com per a la resta de nacions del món. Les relacions entre estats estaven sofrint una profunda transformació, la globalització s'havia accelerat d'una forma immensa i va començar a sorgir un moviment de recerca de la multipolaritat. Aquest darrer punt significa que hi hagué diferents països que, amb cert recel dels Estats Units i la seva intenció d'imposar el seu únic lideratge mundial, decidiren cercar alternatives en altres estats (Busquets 2009: 169).

Davant aquest panorama, a més de la política de precaució que ja hem comentat, Xina va esforçar-se molt en aconseguir arrelar dins les seves fronteres un nacionalisme xinès potent. Aquest nacionalisme ve donat per la seva pròpia visió de la civilització xinesa com la més antiga del món i la més poderosa d'Àsia, eren el conegut Imperi del Centre. Aleshores, hi havia la sensació de que, fora de les seves fronteres, hi hauria països conspirant contra Xina per la seva escalada de poder i que voldrien posar fre d'alguna manera a les seves aspiracions (Kagan 2008: 53-55).

Com ens assenyala Joan Manuel López Nadal a l'entrevista¹⁵, els temps canvien i amb ell, els problemes. Això fou el que va ocórrer amb Xina; en certa manera, varen veure que les aspiracions econòmiques i obertura, principals problemes a l'època de Deng Xiaoping i que foren l'objectiu principal al llarg de diverses dècades, començaren a transformar-se en problemes territorials, de relacions internacionals i d'aspiracions polítiques o econòmiques motivades pel fort sentiment nacionalista xinès i la visió històrica que tenien del seu passat, plena de desfetes provocades per potències exteriors i que, en aquells moments, podien detectar noves intromissions dins els seus assumptes.

Llavors, a l'etapa inicial del segle XXI, els problemes que presentaria Xina serien els relacionats amb qüestions territorials o independentistes, com podria ser Tibet o Taiwan, les aspiracions dels enemics fora dels seus límits, fent una referència clara als Estats Units i el seu lideratge mundial, i la sempre present acusació de rompre els drets i llibertats de les persones.

Més endavant, es comentaran els principals problemes en cada territori i la qüestió dels drets humans d'una forma més precisa, però abans caldria insistir en el paper dels Estats Units. La relació entre els dos països ha passat per diverses etapes i entre 2001 i 2008 es podria dir que la principal característica de les relacions fou la competitivitat i l'enfrontament. El sentiment nacionalista i els objectius econòmics que va promoure el govern xinès xocaren

¹⁵ Consultar apèndix documental: entrevista, pàg. 41.

amb les aspiracions internacionals dels Estats Units com primera potència i principal dirigent global.

En certa manera, el govern nord-americà ha tingut un interès respecte a Xina, fonamentalment per la seva gran evolució econòmica, que posava en perill el seu lideratge únic. A la dècada dels noranta, l'administració de Bill Clinton qualificaria la Xina com un soci estratègic, amb una voluntat de resoldre els problemes davant el seu ascens, però l'arribada de Bush acabaria per convertir-los en competidors estratègics. D'alguna forma, davant la caiguda de la Unió Soviètica, el principal enemic al segle XX, Xina va tenir la sensació de que els Estats Units es fixarien en ells com a nova amenaça global (Bregolat 2014: 243) i, des d'Amèrica, es realitzaren accions que conduïren a pensar d'aquesta manera.

L'enfrontament, en termes polítics, ha estat constant entre les dues nacions, sempre des d'una perspectiva lògica i evitant que les tensions arribessin a un conflicte obert, provocant així l'entrada de nous protagonistes dins l'escena internacional, com ara els tibetans o els taiwanesos; és a dir, es cercaren formes de produir canvis d'opinió i la desestabilització del règim, argumentant una mala gestió dels seus assumptes interns, així com acusant les autoritats de vulnerar els drets humans. Un bon exemple d'aquesta situació seria l'arribada als Estats Units de les conegudes com "bèsties negres" del règim xinès, el president de Taiwan, Chen Shui-bian, i el Dalai Lama a l'any 2001¹⁶. Rebuts amb una benvinguda presidencial, aquest acte estava dirigit a atacar directament la reputació de Xina i, segons els diplomàtics xinesos, un esdeveniment que acabaria per rompre, encara més, les relacions entre ambdós països.

En termes econòmics, les relacions entre ambdues nacions també són bastant interessants. Dins aquest àmbit, els xinesos cerquen constantment recursos fora del seus límits, creant així tota una xarxa de nacions que proporcionen recursos al règim, com per exemple Brasil i Argentina a Amèrica Llatina o Sudan i Angola a Àfrica. En aquest món globalitzat, on el lliure comerç és una peça fonamental de tot l'entramat econòmic, moltes economies occidentals (liderades per Estats Units) es demanaven, i encara ho segueixen fent, per què Xina cerca acords individuals, quasi secrets, amb misteriosos líders, com ara els qui controlen el petroli (Kagan 2008: 52), però la resposta és ben senzilla: competitivitat i multipolaritat.

Com s'ha comentat abans, la principal característica de la relació en aquest inici de segle és la competició entre la superpotència i l'aspirant a ser-ho. En aquest sentit, Xina, incitada per la seva visió històrica i el seu potent nacionalisme, va cercar alternatives econòmiques, invertint a diferents llocs del món per crear tota una estructura que proporcionis recursos a la

¹⁶ *La Vanguardia*, 23/05/2001.

nació. Estats Units va veure aquest moviment i va dedicar les seves polítiques econòmiques a enfortir la seva posició, ja que aquesta estratègia xinesa era un clar atac al seu lideratge sobre l'economia mundial. Consolidar-se com un contrapès econòmic de Washington fou un dels principals objectius dels xinesos al segle XXI i es podria dir que ho estava aconseguint.

Malgrat això, sí és destacable que, amb l'atemptat sobre Nova York l'11 de setembre de 2001, la tensió va disminuir però no va desaparèixer, ja que les administracions nord-americanes, així com altres personatges internacionals, fixaren la seva lluita en contra del terrorisme internacional i deixaren d'exercir tanta pressió sobre Xina (Bregolat 2014: 243).

En aquest context, la celebració dels Jocs Olímpics agafà encara més importància, ja que Xina havia d'aconseguir evitar que la celebració d'aquest acte esportiu, motiu d'orgull pels xinesos i una mostra més del seu poder, acabi sent un desastre per aquest tipus de tensions. Sumat als conflictes socials i polítics interns, Xina havia de controlar tot tipus de reivindicacions i actes en contra de les seves polítiques, que aniran en augment a mesura que s'atraquen els jocs. Per això, haurà de posar en pràctica tot un seguit de polítiques més pròximes al *soft power* per tal de netejar la seva imatge. En definitiva, aconseguir que els impactes contra la seva reputació fossin el menys dolorosos possibles.

La primera gran mostra d'aquesta voluntat de canvi fou el compromís del propi govern per millorar la situació interna en relació als drets humans el mateix 2001. És una situació que no s'havia vist abans per part de les autoritats xineses, tot i que hi havia precedents com els Llibres Blancs, que tractaven de contrarestar els informes d'organitzacions, governamentals o no governamentals, que criticaven les actuacions del país. Aquesta promesa va encendre encara més el debat sobre si Xina era el país adient per un esdeveniment d'aquesta envergadura i si les accions a favor dels drets humans que deien haver realitzat dins aquests llibres eren certes (Berraondo 2006: 101-102).

No obstant, a favor del règim, si que s'han posicionat molts d'investigadors i experts en la matèria. S'ha destacat que des de 1978, l'arribada dels grans canvis, i 2001, Xina ha fet reformes dins la qüestió de drets humans, però que sens dubte encara queda un llarg camí per recórrer. Dins aquesta tendència s'assenyalen fites com la signatura de Xina de la convenció de la Organització de les Nacions Unides sobre drets econòmics, socials i culturals a 1997 i, l'any següent, la de drets civils i polítics com els inicis d'aquest canvi de pensament (Bregolat 2014: 178), però s'hagueren d'enfrontar amb arguments que demostren fortes contradiccions, com que sigui una de les més acusades d'actes en contra dels drets humans i tingui un lloc permanent al Consell de Seguretat de la ONU (Berraondo 2006: 108-109).

Aquestes formalitats polítiques podien significar que en el futur hi hauria canvis dins el sistema xinès, però no es podia comprovar d'una forma inequívoca. Els grups que pensaven d'aquesta manera i que venien lluitant des de feia temps contra les fortes repressions del règim eren els tibetans, els uigurs i els taiwanesos. En certa manera, i cadascun amb els seus propis interessos, tenien problemes amb la República Popular de Xina per qüestions ideològiques i territorials. El govern xinès havia identificat aquestes zones com a possibles punts de tensió i es va afanar en combatre'ls, però sempre amb la preocupació de la influència sobre el futur olímpic i des de la mentalitat del *soft power*.

D'una forma diferent als tibetans o els uigurs, que seran exposats més endavant i que presenten diferències amb Xina molt més complicades d'entendre, els taiwanesos tenien problemes d'un caire més polític. A Taiwan xocaren els interessos nacionalistes de Xina amb les aspiracions independentistes d'una part dels taiwanesos, recolzades en un principi pels Estats Units, fins l'atrancament diplomàtic a l'època de Deng Xiaoping (Bregolat 2014: 241). Des de 1990, la situació entre el continent i Taiwan ha millorat, ja que hi ha hagut bastants intents de diàleg, i Xina ha enfocat la seva política (*soft power*) en crear una imatge de nació tradicional i amb gran desenvolupament econòmic, però, per damunt de tot, evidenciar que respecten la sobirania taiwanesa i que no són l'amenaça global que alguns diuen que és (de Prado 2016: 162).

Aquestes polítiques, tot i l'esforç xinès, no funcionaren. El mateix any 2001 s'obria camí la política independentista de Taiwan amb el president Chen Shui-bian i la seva frase "un país a cada costat", fent així referència a la voluntat d'independitzar Taiwan i creant a Beijing una sensació molt pessimista sobre el futur de la nació unificada (de Prado 2016: 168).

A més, és un tema problemàtic a nivell global. Estats Units sempre ha tingut present aquest conflicte i ha mantingut la defensa de les relacions pacífiques entre les dues regions, com també reconeix l'existència d'una sola Xina formada pel continent i l'illa de Taiwan. És una postura similar a la majoria de nacions del món. Malgrat això, hi hagut accions que han provocat tensions entre el règim de Beijing i els agents estrangers, com la venda d'armes per part dels nord-americans; aquest fet s'ha vist com una intervenció sobre els seus assumptes interns (Bregolat 2014: 242)

Aquesta tensa situació es veurà diluïda amb l'entrada dels conflictes socials i polítics a Taiwan entorn a l'any 2004. Hi hagué eleccions i es va acusar al president Chen Shui-bian d'un frau electoral. Abans dels comicis, el president va ser tirotejat, acabant ferit¹⁷, i una vegada finalitzades, els partits de l'oposició, KMT (Partit Koumintang) i PPP (Partir Primer el

¹⁷ *El País*, 20/03/2004.

Poble), realitzaren manifestacions en contra dels resultats i la situació va arribar a una tensió extrema, la qual va estar identificada per Xina com una amenaça nacional que podia afectar al seus interessos, motiu pel qual va preparar l'exèrcit per entrar dins Taiwan en cas de que les protestes acabessin per descontrolar-se¹⁸. Aquesta greu situació acabaria per fer veure que hi ha una voluntat per part dels taiwanesos de seguir amb les relacions amb Beijing, la "República de Taiwan" a la que aspirava Chen Shui-bian havia mort i les intencions de mantenir un desenvolupament pacífic amb el continent foren evidents. Des de Beijing es va optar per una cooperació entre territoris mitjançant la llei Anti-secessió, aprovada l'any 2005 i que proclamava el manteniment d'un *status quo* entre ambdues regions, sempre que hi hagués un manteniment de la no independència des de Taipei (de Prado 2016: 168).

La consecució d'una nova via de desenvolupament pacífic va ser possible per la situació electoral i l'ajuda a l'oposició que va oferir el govern xinès. Com apunten la premsa del moment¹⁹, les relacions econòmiques aconseguiren enfortir els llaços que les polítiques independentistes volien desfer, a la mateixa vegada que els opositors de les doctrines de Chen Shui-bian varen començar a veure com es convertien cada vegada més en unes directrius sense cap tipus de sentit. Això va motivar, per exemple, que el KMT i els xinesos continentals comencessin a fer reunions per assolir objectius comuns i rebaixar les tensions del passat (de Prado 2016: 168-169). En resum, se podria dir que les accions de *soft power* de Xina, combinades amb les tensions socials i l'assoliment de relacions bilaterals entre regions, aconseguiren relaxar un dels punts més tensos de l'època preolímpica.

A l'altre costat de la nació encara s'hi troben els uigurs. Com ja hem vist, aquesta minoria ètnica, majoritària a la seva zona natural (Xinjiang), ha estat objecte de dures repressions i violacions dels seus drets per part de les autoritats xineses. El segle XXI no significaria un gran canvi per ells i hagueren d'enfrontar-se als intents d'assimilació cultural i la marginació. En aquest inici de segle, el govern havia fet una campanya nacional per fomentar el trasllat de xinesos d'ètnia Han a la zona de Xinjiang, on s'hi trobaven assentats els uigurs i conformaven una majoria molt important. Arribaren a representar el 76% de la població, amb un total que sobrepassava els tres milions de persones, però des dels inicis de les polítiques de marginació i assimilació cultural, l'ètnia Han ha augmentat fins un 39,9% i els uigurs, tot i constituir un total de més de vuit milions d'individus, han vist reduït el seu percentatge dins el total poblacional fins al 45,6% en dades recollides al 2003 (de Pedro 2008: 131).

Aquesta política va venir acompanyada de marginació política i econòmica al mateix temps. La repressió soferta per aquest poble ha silenciat les veus del moviment en aquest inici

¹⁸ *El País*, 22/03/2004.

¹⁹ *La Vanguardia*, 25/03/2004.

de segle, però han aconseguit que la diàspora independentista segueixi viva. Beijing els té totalment marginats del seu sistema polític i les polítiques d'enfortiment institucional de les estructures de la República Popular de Xina han anat en augment des de la dècada dels noranta (de Pedro 2008: 133). A més, dins termes econòmics, ja s'ha vist que hi hagué una obertura de fronteres que va permetre als uigurs entrar en contacte amb altres regions i el volum de negocis, tot i no conèixer-se d'una forma clara, és bastant considerable. Davant aquesta situació, el moviment independentista va augmentar en seguidors i va estendre les seves influències, a més de que certs sectors de la població uigur començaren a obtenir uns beneficis importants i augmentaren el seu nivell de vida. Aquesta situació no fou ben vista des de Beijing i es va decidir acabar per marginar també aquest conjunt de població de l'economia, perquè no pogués accedir a una certa estabilitat econòmica i tampoc poguessin accedir a les millores en infraestructures i serveis que s'estaven propiciant a la regió. Aquest fet es pot veure representat en l'empresonament d'una ciutadana uigur, acomodada econòmicament, per, segons fonts del govern, ser acusada de revelar secrets²⁰. Rebiya Kadeer fou defensada per diferents administracions en favor dels drets humans, acusant així al govern xinès d'empresonar aquesta dona per uns actes en contra del govern que, com s'ha comentat, no va realitzar i que estan relacionats amb unes declaracions que va fer el seu marit en contra del règim i de forma pública. A més, el seu cònjuge viu als Estats Units des de 1996, després d'haver estat acceptat pel govern nord-americà com exiliat polític, una situació que deixava en evidència la clara voluntat de reprimir els moviments uigurs i l'associació d'aquest "mal" amb actors estrangers.

Per altre banda, és necessari destacar un esdeveniment que va ser clau en la concepció pejorativa dels uigurs per part de Xina, que fou l'atemptat a les Torres Bessones l'11 de setembre de 2001. La repercussió global que tingué aquest fet històric fou immediata i la principal resposta fou un contundent atac sobre el terrorisme internacional, convertit així en el nou enemic que el món havia de vèncer. Beijing va trobar dins aquesta nova directriu una excusa perfecta per atacar els moviments uigurs, baix la premissa de que estava en joc la seguretat nacional i la seva integritat (de Pedro 2008: 125; Busquets 2009: 263). El govern xinès va fer arribar als Estats Units el seu condol i, a la mateixa vegada, la seva ajuda contra aquest nou enemic, el qual identificava, dins les seves fronteres, en els uigurs de la regió de Xinjiang i reclamava el seu dret a lluitar contra el terrorisme (uigurs) i el separatisme (Taiwan)²¹. La concepció de separatistes que se'ls hi va atribuir a l'època de Deng Xiaoping (1978-1989) va canviar per la imatge dels terroristes islàmics del govern de Jiang Zemin

²⁰ *The New York Times*, 11/03/2000.

²¹ *La Vanguardia*, 30/09/2001.

(1989-2003), justificant així qualsevol tipus d'acte en contra d'aquesta minoria ètnica, com demostren documents de la pròpia Oficina de Informació del Consell d'Estat de la República Popular de Xina on, dins un informe molt extens publicat l'any 2002, demanaven accions contra aquests terroristes que no podien sortir impunes i se'ls hi atribuïen una quantitat d'atacs terroristes que sobrepassava els dos-cents atemptats (de Pedro 2008: 125).

Tant taiwanesos com uigurs són conflictes interns molt preocupants per Xina, però el tema que arribarà a ocupar primeres planes i arribaria a tenir un recolzament internacional seria el Tibet. Com els altres casos, la dècada dels noranta encara seguia sent una època confusa en quant a la direcció que prendrien les autoritats xineses, ja que de vegades s'acostaven als tibetans i d'altres reprimien les seves manifestacions. Per exemple, l'any 1995, el Dalai Lama va anomenar Panchen Lama – segona autoritat espiritual en el budisme tibetà – un nin de sis anys i Beijing va veure una oportunitat d'acostament, però acabaren per rompre les relacions que iniciaren i els xinesos decidiren nomenar el seu propi delegat espiritual. De la mateixa forma, l'any 2002 s'establiren certes relacions diplomàtiques amb el Dalai Lama, però també acabaren per trencar-se anys més tard (Vilaró 2008: 33-34; Bregolat 2014: 166).

El tema del Tibet havia generat una sensació de malestar constant a Beijing, perquè no eren capaços d'aplicar els mateixos mètodes que havien seguit a altres indrets. La regió tibetana tenia certes característiques, com l'elevat grau teocràtic de la població i el fort arrelament de les tradicions, que feien impossible l'aplicació adient dels esquemes xinesos mitjançant el desenvolupament econòmic i els intents de polítiques toves (Bregolat 2014: 168). Així com a Taiwan l'aspecte econòmic va desenvolupar certa relaxació social i els uigurs foren marginats mitjançant diferents processos, el Tibet seguia constantment lluitant contra la invasió de Xina i, el que era més perillós, podia incitar a altres regions (Xinjiang) a fer-ho.

De totes maneres, el govern no va deixar d'invertir doblers dins la regió, ja que encara hi havia projectes clau en el pla d'assimilació i desenvolupament tant dins el Tibet, on trobaríem la construcció d'un ferrocarril entre Lhasa i diferents punts de les regions xineses, com dintre d'altres regions que també necessitaven seguir amb el procés d'enfortiment de les estructures de la República Popular (Busquets 2009: 266).

A més, el Tibet va ser un mal de cap per Jiang Zemin i Hu Jintao, presidents de la República Popular de Xina, pel gran activisme que va despertar, tant interna com externament. Sobretot a Europa i Estats Units, on les societats no tenen aquesta vessant espiritual, moltes persones han acollit costums budistes i la religió tibetana com el seu model de vida, per tal de fugir dels problemes que creuen que té la societat. Aquest fet ha provocat

que, per exemple, gran estrelles d'Hollywood, gent amb repercussió global, adoptin aquestes tendències i siguin generadores d'opinió en contra de Xina; és a dir, activistes de la causa tibetana (Bregolat 2014: 170). Però, no foren només famosos qui escolliren lluitar pels drets dels tibetans, també hi hagué un gran nombre de gent que va veure les barbaritats comeses per Xina i decidí fer-se activista per la causa del Tibet. Aquest fet conduiria a diverses protestes, unes més grans i altres més petites, que evidenciaran aquesta unió amb la causa. Aquest tipus de reivindicacions podien anar des de comunicats oficials d'institucions com Amnistia Internacional, una de les grans defensores del poble tibetà, com actes reivindicatius fets individualment o en petits grups, com ara les protestes que es donaren a la cerimònia de clausura dels Jocs Olímpics d'Atenes de 2004, on un grup de sis individus, vestits amb indumentària tradicional tibetana, intentaren donar al COI una bandera olímpica amb els seus cercles canviats per esposes, com a símbol de les violacions perpetrades per les autoritats xineses i la passivitat del COI davant aquestes²².

Amb tota aquesta situació, arribaríem a l'any 2005 i es podria dir que és un punt d'inflexió. Els Jocs Olímpics d'Atenes ja havien acabat i ara la següent cita era Beijing, el que provocava que totes les mirades apuntessin a la capital xinesa. Per aquesta raó, des de 2005 fins la celebració de les Olimpíades al 2008, els processos de neteja d'imatge o el control de les zones de tensió es multiplicaria, però, de la mateixa forma, també ho farien les protestes.

El mateix 2005, Xina donava al món una imatge més d'obertura i voluntat de canvi amb la cerimònia on es va descobrir el lema dels seus Jocs Olímpics: "*One world, one dream*"²³. Segons les fonts oficials, l'eslògan evidenciava el desig dels xinesos de caminar de la mà amb la resta de nacions cap un futur millor, demostrava el seu sentiment olímpic i era una prova més de la seva il·lusió. Les notícies destacaven el gran impacte que tingué aquest lema en altres nacions, comentant que els periodistes havien quedat sorpresos i que desitjaven que la resta del món veiés la Xina que ells havien vist. Al seu torn, començaven a destacar el paper del COI i les contínues valoracions positives que realitzaven dels seus plans per acollir els jocs, tant ambiental com políticament²⁴, o que els seus investigadors i tècnics sobre Beijing'08 no trobaren cap tipus de corrupció a l'hora de gestionar les obres públiques i les infraestructures que es necessitaven²⁵.

Tot això formava part d'una gran posada en escena del règim. Si s'analitzen les notícies publicades al 2005, quan ja tenien a tothom controlant minuciosament cada moviment que

²² *La Vanguardia*, 31/08/2004.

²³ *China Daily*, 27/06/2005.

²⁴ *China Daily*, 05/06/2005.

²⁵ *China Daily*, 07/06/2005.

feien per poder atacar-los i destrossar les seves aspiracions esportives, hi havia una grandiositat dels fets molt marcada. Les anteriors afirmacions serien bons exemples del procés: agafaren les crítiques principals (amença global, corrupció del partit, violacions dels drets humans, entre d'altres) i començaren una campanya mediàtica contra elles mitjançant els portals webs o diaris que havien distribuït a altres regions del món, com ara *Daily China*.

A la banda oposada, les crítiques feren front a aquests intents de contrarestar la seva influència. Era evident que a Xina, els drets humans havien estat tapats pels interessos econòmics i polítics (Berraondo 2006: 106) i la principal acusació dels qui protestaven era que tant els governs democràtics com el COI havien permès aquesta situació, esperant que Xina canviés en un futur i no actuant en el present. Llavors, les institucions no governamentals i personatges importants, com el Dalai Lama, començaren a fer públiques les greus situacions que vivien les persones dins el règim. Argumentaren que hi havia un gran nombre de detencions i tortures, un control fortíssim en contra de qualsevol tipus de dissidència, cap tipus de judicis en alguns casos, programes per acabar amb els drogoaddictes, obligats a deixar la seva addicció de forma forçada abans dels jocs (Bajatierra 2007: 43), els vagabunds o els malalts amb sida, aquests últims fins i tot reclosos en camps (Busquets 2009: 274) , o, una de les implantacions que més ressò agafà, el que s'anomenava “reeduació pel treball”. Aquest mètode s'aplicava a les persones detingudes que estaven acusades d'allunyar-se ideològicament de les doctrines de la República Popular de Xina i s'obligava als acusats a fer feina mentre realitzaven, al mateix temps, curssets de reeducació. En altres paraules, s'aprofitaren dels detinguts i la seva privació de llibertat per ultimar detalls de les obres dels Jocs Olímpics (Berraondo 2006: 104).

Els anys següents la tònica va seguir sent la mateixa. Les protestes acusaven al règim d'augmentar els processos de detenció i les violacions dels drets humans, així com exaltar l'opressió de les minories ètniques o religioses. Al 2007, *Olympic Watch*, el comitè olímpic per la vigilància dels drets humans, va denunciar davant el COI aquesta situació, però no es va fer res al respecte (García 2007: 86). També ho va fer Catherine Baber, subdirectora del programa regional per Àsia i Oceania d'Amnistia Internacional, qui va destacar que hi havia indicis de certes relaxacions en quant a restriccions i que hi hagué revisions de condemnes, uns aspectes positius, però, al cap i a la fi, totes aquestes mesures que podien ser una passa endavant es varen veure tapades per ampliacions de detencions domiciliàries d'activistes o restriccions als periodistes²⁶.

²⁶ *El País*, 30/04/2007.

La situació d'enfrontament acabaria per esclatar amb els incidents Lhasa de 2008. L'esclat d'aquesta revolta era un problema que es venia alimentant des de molt abans d'aquest any. Com s'ha vist anteriorment, els tibetans sempre han tingut una posició contrària davant les autoritats xineses, negant-se a acceptar les doctrines de Beijing. Això derivava en contínues repressions contra el poble, el qual havia de conuiu amb elles o exiliar-se. D'alguna forma, al 2008, el Tibet era la darrera de les tensions a les que s'enfrontava Xina, perquè el problema de Taiwan estava controlat en certa manera (tot i ser un assumpte bastant complicat i que podia agreujar-se en qualsevol moment) i els uigurs també, mitjançant la violència i marginació social i política. Que el Tibet fos activament contrari a Xina, juntament amb el suport internacional i el temor a influències en zones com Xinjiang (Vilaró 2008: 35), va provocar tota una sèrie d'actes per enfortir les posicions de Xina a la regió. Els Jocs Olímpics foren emprats com excusa per aquest objectiu, ja que representaven el gran somni xinès, i es va decidir que la flama olímpica recorregués el Tibet, com a símbol de la sobirania xinesa sobre el territori, acte que no va caure bé dins els grups d'exiliats tibetans.

El dia 13 de març de 2008, les revoltes esclataren a Lhasa. Com ens conten les fonts periodístiques, s'iniciaren quan un grup de monjos va sortir al carrer per recordar la gran revolta de Lhasa de 1959, influenciats per grups que es trobaven a l'exili i el propi Dalai Lama²⁷. La ciutat es va convertir en un autèntic caos i Hu Jintao, president de Xina en aquells moments i que va ser governador del Tibet a l'any 1989 quan es donaren les darreres protestes populars, les qual va reprimir violentament (Bregolat 2014: 248), hagué d'enviar reforços militars i policials per fer front a les protestes. El mateix Dalai Lama, dies després del començament dels fets, va sortir a una roda de premsa per comunicar la seva posició al respecte²⁸. Va comentar que no podia fer res per aturar la revolta, que no tenia aquest poder, però instava a les autoritats internacionals que els ajudessin, perquè Xina havia començant un genocidi sense precedents contra ells. De la mateixa manera, va declarar que no tenia cap tipus d'inconvenient amb Xina, el que ells volien era ser autònoms, encara que fos dintre del règim, i que els Jocs Olímpics havien de seguir segons estava previst, però s'havia d'aturar al govern xinès per una qüestió moral.

Aquest primer discurs era totalment diferent al que s'oferia per part del govern d'Hu Jintao. Des del govern es va exposar que tot era una operació encapçalada pel mateix Dalai Lama amb la intenció de desprestigiar a Xina i que els seus policies no varen ser els primers en disparar. A més, hi hagué una autèntica cacera de xinesos, que van veure com els seus comerços foren cremats i, fins i tot, alguns moriren (Vilaró 2008: 34).

²⁷ *La Vanguardia*, 15/03/2008.

²⁸ *The New York Times*, 17/03/2008.

Tot aquest context caòtic va obrir un debat sobre qui era el principal culpable d'aquests fets i diversos estudis acaben per assenyalar que, aprofitant l'oportunitat dels Jocs Olímpics i la seva repercussió mediàtica, la revolta fou un acte premeditat i que el Dalai Lama, així com els grups exiliats, volgueren iniciar-la, sabent que Xina no es quedaria de braços plegats davant la situació (Bregolat 2014: 166).

Cal destacar també que el balanç de morts no va quedar clar tampoc. Les fonts pròximes al govern d'Hu Jintao asseguraven que el recompte final era d'uns dinou morts i sis-cents ferits en total, no obstant, a la mateixa vegada, els tibetans exposaven que, només de la seva banda, hi havia un recompte final de noranta nou tibetans morts. Aquestes dades són resumides per *El Mundo*²⁹, destacant davant tot la diferència entre les dades oficials i les donades per les autoritats tibetanes que, a més de l'aïllament entorn aquests fets, aquesta situació deixa molt difuminada les veritats de la situació. La mateixa notícia feia un resum dels esdeveniments, de les xifres i de la versió oficial del règim. A més, assegura que el govern xinès va admetre l'extensió de la revolta a altres indrets com Gansú o Sichuan, però que no van comptabilitzar morts dins aquestes regions. En resum, totes les dades que venien des de Lhasa i altres llocs estaven un poc qüestionades, ja que no s'assolia en cap moment la dimensió real del conflicte.

El que sí quedava clar era que Xina havia tornat a comprometre la seva imatge internacional a cinc mesos dels Jocs Olímpics, la fita més important de la nació. Començaren les protestes massives d'activistes en favor dels drets humans a tot arreu del món, així com un boicot contra les Olimpíades des de certs sectors d'aquest conjunt de manifestants. Ja des d'un inici del recorregut de la flama olímpica, hi hagué intents per boicotejar el seu trajecte. Aquesta va sortir d'Atenes el mateix març de 2008 i manifestants intentaren rompre la cerimònia, al mateix temps que hi hagué protestes multitudinàries al Nepal en favor del Tibet³⁰. Per part dels organismes internacionals i els governs, es va demanar calma i es va remarcar la importància del diàleg (Bregolat 2014: 173), però els activistes i els tibetans varen criticar durament la posició neutral de certes entitats, ja que era previsible; és a dir, varen creure que podrien tenir alguna cosa a dir contra Xina, però el seu pes econòmic, comercial i polític va acabar per declinar qualsevol tipus d'acció contra el règim i això, desgraciadament, era el que s'esperava que passés (Vilaró 2008: 35).

En quant al boicot, va ser una mesura que sorgí per aquesta situació i criticada des de tots els punts de vista. Com ens assenyala Eugenio Bregolat (2016) hi hagué diferents factors que acabaren per evitar un intent de boicot, que va ser denegat pel mateix Dalai Lama fins i tot.

²⁹ *El Mundo*, 22/03/2008.

³⁰ *La Vanguardia*, 31/03/2008.

Primer, per una possible venjança des de Beijing en acabar els jocs, ja que el règim té moltes formes de perjudicar als tibetans. Segon, perquè aconseguir resoldre la situació passa per un Beijing receptiu i amable amb les peticions, un cas impossible d'haver-hi boicot. Tercer, per les conseqüències negatives sobre la política interior xinesa, la qual s'ha estat afavorint cap a un canvi. Finalment, en quart lloc, per una qüestió de política exterior, ja que la seva integració en assumptes geoestratègics globals és una de les prioritats del segle XXI.

Per tant, els darrers mesos abans de la celebració varen estar fortament marcats pels esdeveniments que ocorregueren al Tibet, deixant de nou una imatge lamentable del règim i de les tensions a les que s'enfrontava. Hi hagué intents de compensar les actituds adoptades fent reivindicacions de la bona feina feta pel govern de Xina, com ara la desarticulació per part de la policia xinesa d'organitzacions terroristes, les quals planejaven atacar quan es celebressin els Jocs Olímpics³¹, però la crisi dels jocs era evident. Jacques Rogge, president del COI entre 2001 i 2013, va arribar a comentar que el mateix comitè olímpic estava en crisi per tots aquests esdeveniments, que havien marcat el recorregut de la flama i la reputació tant de Xina com del COI³².

En conclusió, l'etapa entre 2001 i 2008 estarà marcada per dos fets clau, el primer seria la posada en marxa de polítiques noves per tal de relaxar situacions de conflicte, així com el nacionalisme xinès contra els seus enemics estrangers, i, en segon lloc, la tornada de la crisi de Xina en quant a temes socials i territorials, uns problemes que varen acabar per esclatar a cinc mesos de la inauguració dels Jocs Olímpics, però també va ser evident que el debat fou constant al llarg de tot aquest període.

La celebració dels Jocs (8-24 d'agost de 2008).

Va arribar l'hora i Beijing es sentia preparada pel repte d'acollir els Jocs Olímpics de 2008. La flama havia circulat per diversos indrets del món i va fer un viatge per totes les regions de Xina, com a una forma de reivindicar la sobirania damunt totes elles. S'havien gastat quantitats enormes de doblers i temps per construir una nació moderna, a l'altura de l'esdeveniment que estava acollint, mesclant elements del seu passat gloriós amb altres del seu brillant futur. En definitiva, era el moment de dir a tothom que ja estaven aquí, després d'una llarga etapa de reconversió i modernització.

Al mateix temps, tots els grans canvis varen ser tapats per la imatge internacional, novament tocada per escàndols socials, i la necessitat d'una reforma política. Temps abans s'havia apostat perquè aquests canvis es produïssin en el camí cap els jocs, que

³¹ *El País*, 11/04/2008.

³² *ABC*, 10/04/2008.

s'aconseguirien produir abans de la seva finalització, però ara, tots aquells que confiaren en Xina, com el COI, hagueren de començar a pensar si estaven equivocats.

Tot i les lamentables notícies que arribaven des del Gegant Asiàtic i les seves principals conseqüències, la nació xinesa va entrar d'una forma apoteòsica dins els Jocs Olímpics amb una cerimònia d'inauguració aclaparadora. L'acte, que va arribar a 220 països i va suposar una audiència global de 3.546 milions de persones (Llopis, García 2016: 120), s'inaugurava el dia 8 d'agost de 2008 (08/08/08), seguint així les seves creences sobre l'ordre còsmic (Bregolat 2014: 180), fent així una referència clara a la suma entre tradició i modernitat. Aquesta va ser dirigida per Zhang Yimou, director de cinema xinès, que va voler mostrar dintre de l'acte imatges de grandiositat del passat i futur, una obsessió del propi partit comunista de Xina (Soto 2007: 1). En un principi, aquest director havia de tenir un assessor per l'acte, Steven Spielberg, una altra mostra de les influències que havia aconseguit crear Xina i de la importància d'una fita històrica com aquesta, però es va negar a seguir amb la feina. El motiu de la seva negativa fou conseqüència directa de les polítiques xineses sobre Darfur³³. Aquesta regió es trobava dins un conflicte intern per causes racials i Xina, demostrant la seva necessitat econòmica i les relacions establertes amb regions riques amb petroli, va decidir intervindre en favor del govern de Sudan, el qual ajudava al bàndol que atacava a les poblacions negres i va acabar sent, segons Estats Units i periodistes internacionals, un genocidi. Per tant, Spielberg va deixar la seva posició per veure com s'implicaven dins temes estrangers i, a la vegada, tornaven a destacar la seva manca de compromís amb els drets humans, tot en favor dels seus interessos econòmics.

No obstant, la celebració va seguir endavant i l'opinió pública va quedar fascinada. *La Vanguardia*³⁴ va remarcar el significat d'aquesta cerimònia, el renaixement de Xina. Publicant un reportatge fotogràfic extens, de les autoritats i els principals fets, es comentava com tot l'acte, de quatre hores de durada, va estar molt marcat pel sentiment nacionalista xinès, subratllant la seva història mil·lenària i que, tot i les possibles contradiccions que presenti, era una nació que mostrava davant tothom estar capacitada per ser un actor global important. També es va destacar la gran benvinguda a les comitatives olímpiques, sobretot a la xinesa i la nord-americana, però també a altres com la francesa, tot i les tensions amb aquest país per reivindicacions contra la flama olímpica quan estava a París o possibles implicacions dintre de la corrent del boicot³⁵. *El País*³⁶ també ho destacava així, una festa grandiosa que havia

³³ *Financial Times*, 13/02/2008; *El País*, 13/02/2008.

³⁴ *La Vanguardia*, 09/08/2008.

³⁵ *El País*, 09/07/2008.

³⁶ *El País*, 08/08/2008.

deixat en segon plànol les discrepàncies polítiques de les potències. Al igual que altres diaris, destaca la presència dels principals líders, tot i els intents de boicot i possibles no assistències, i comenta textualment el sentiment de tots els presents a l'estadi olímpic: “*un broche magnífico para el bautizo de unos Juegos que, bajo vigilancia política, hoy darán paso al deporte*”.

En el transcurs dels jocs, les protestes i discursos en contra del govern xinès no varen aturar. El règim i totes les institucions implicades coneixien que els discursos oficials d'agermanament i esportivitat haurien de fer front a les ingerències polítiques de l'exterior, referint-se a temes com Taiwan, Tibet o Xinjiang, però també aspectes com la contaminació o el treball infantil (Soto 2007: 4.). La mateixa cerimònia d'inauguració ja fou objecte de un dur debat, perquè certes parts de l'acte foren acusades de transmetre imatges fetes per ordinador, o sigui que realment no ocorregueren i no foren tan magnífiques com es comentava, o, un aspecte que va indignar molt al públic, la utilització de *playback* en el moment que una nina xinesa cantava l'himne nacional. Això fou durament criticat degut a que la que cantava estava amagada als camerinos i fou substituïda per una altra al·lota que, segons el règim, era més adient pels seus canons de bellesa³⁷.

Ara bé, lluny d'aquests aspectes, les crítiques polítiques en favor dels drets humans seguiren molt presents i foren la principal reivindicació. Amnistia Internacional serà el principal organisme no governamental implicat i publicarà tota mena d'informes en contra de les activitats desenvolupades pel règim en favor dels jocs. Principalment, es va denunciar la pena de mort, on Xina estava acusada de condemnar a la pena capital a unes 7.000 persones cada any, i la censura, un aspecte que va influir molt negativament en la mirada dels diferents periodistes internacionals que cobrien la celebració i, a la vegada, els principals esdeveniments reivindicatius. A més, s'ha d'afegir el problema dels anomenats “*peticionarios*”. Aquest grup estava format per persones que es reuniren per protestar contra el govern d'Hu Jintao i que corrien el perill de ser empresonats per les seves accions (Bajatierra, 2008: 10-11). Amnistia Internacional va destacar que aquest grup el formaven gent de tot tipus, com ara afectats pels terratrèmols de Sichuan uns mesos abans de les Olimpíades o persones desallotjades de les seves vivendes a Beijing a causa de la política de neteja. Totes elles podien acabar en centres d'internament que, segons algunes autoritats, es trobaven amagats a les rodalies de la capital xinesa, per tal d'evitar la seva presència i amagar qualsevol escàndol (Bajatierra 2008: 13).

³⁷ ABC, 13/08/2008.

En quant a termes esportius, cal destacar la victòria de la delegació xinesa sobre les altres representants. Acumularen un total de 51 medalles d'or i sumaren, en conjunt, 100 metalls (Betrán, 2008: 3). Aquesta suma va guanyar a les delegacions russa i nord-americana, una fita bastant important pel govern xinès perquè, indirectament, podia significar una victòria del partit comunista, de que les seves directrius havien conduït a un èxit absolut (Soto 2007: 5). Al mateix temps, era una passa més de la reafirmació del poder polític xinès i disminuïa, encara més, les aspiracions de qualsevol tipus de força opositora.

El 24 d'agost es tancaren les Olimpíades més controvertides fins al moment. L'acte de cloenda va mostrar novament la gran importància que havien tingut pels xinesos, eren motiu d'orgull nacional. Els jocs ens deixaren imatges per la posteritat, com Usain Bolt fulminant els rècords de velocitat a la pista d'atletisme o Michael Phelps coronant-se com dominador de les diferents modalitats esportives a les piscines olímpiques; però, a la mateixa vegada, foren els Jocs de Xina en tot el seu esplendor. Hu Jintao i els seu gabinet varen demostrar gran capacitat organitzativa, unes instal·lacions modernes i acreditaren la seva presència dins el panorama internacional d'una forma molt més forta. Desgraciadament, com ha quedat bastant clar, tot això ho feren a costa dels drets i llibertats del seu poble.

Conclusions.

Aquest treball ha fet una exposició dels principals fets i conseqüències de la carrera olímpica xinesa, de la cursa pel somni de modernització nacional i acceptació internacional. De tot aquest procés es poden extreure una sèrie de conclusions que, a continuació, començaran a exposar-se.

La primera conclusió està relacionada amb el context internacional i l'evident aprofitament d'aquest dintre de la política de Xina. En altres paraules, la gran forma amb la qual el govern xinès es va moure dintre de les relacions internacionals i com va aconseguir relacionar-les amb les seves aspiracions. Dintre de cada època hi hagué problemes i crítiques que vingueren de l'exterior, però els aconseguiren superar. Alguns exemples podrien ser l'amenaça de ser el nou gran enemic d'Occident quan va caure l'URSS i com s'afanaren a establir relacions amb Estats Units per abandonar aquesta visió o, més endavant, com utilitzaren les idees relacionades amb la multipolaritat global per adquirir protagonisme en contra dels nord-americans. En poques paraules, es podria afirmar que el govern de Xina, principalment els dirigents polítics, han cercat la millor opció per arribar a convertir les seves aspiracions en realitats. Per aquesta raó, hi ha un coneixement previ de les relacions internacionals, el context i, sobretot, una recerca i posicionament estratègic clau. Tots aquests

factors fan que els problemes de Xina puguin ser obviats en benefici dels avantatges que pretén demostrar; bàsicament, tapar les faltes democràtiques o relacionades amb els drets humans amb la vessant econòmica.

Seguidament, també podem establir que els Jocs Olímpics foren, sens dubte, una forma molt eficient de *soft power* i nacionalisme. La carrera olímpica va sorgir com una forma de crear una imatge que beneficiés al govern davant l'opinió pública internacional. A la mateixa vegada, va servir per augmentar el sentiment nacionalista dintre del territori xinès, un sentiment que volia contrarestar les dissidències regionals que apareguren amb més força que mai en aquesta època i que hem pogut analitzar dintre del treball. Per aquesta raó, quan parlem dels Jocs Olímpics, s'ha de destacar la seva vessant política i social, ja que la concepció dels mateixos no fou exclusivament esportiva.

Si agafem aquesta idea, de creació d'imatge i propaganda, podríem arribar a comparar aquestes olimpíades amb altres que tingueren un significat molt similar, concretament les de 1936 d'Alemanya i 1980 a Moscou. Les tres tenen com a punt comú que foren eines de *soft power* a càrrec de règims autoritaris i pretenien donar una imatge irreal del que era aquella nació. En resum, podríem afirmar que els jocs de 2008 volgueren fer, igual que els de 1936 i 1980, donar una legitimitat a un règim completament autoritari, ja que tenia en contra seu un gran nombre de països i organitzacions.

Com a tercera conclusió, cal remarcar el resultat dels mateixos jocs. Malauradament, l'arribada dels Jocs Olímpics no va comportar canvis substancials a Xina. En un principi, quan encara no s'havien celebrat, diferents organitzacions apostaren per Xina i pels canvis que ocasionarien. En el transcurs del procés fins a 2008, amb la clausura i els següents anys, s'ha demostrat que aquestes organitzacions estigueren equivocades. Des de 2008 fins a l'actualitat es podria dir que ha ocorregut tot el contrari: Xina ha desembocat en una nova etapa de nacionalisme extrem, una època marcada per les directrius del president Xi Jinping on la nació ho és tot i s'ha de lluitar contra aquells que volen menysprear les fites aconseguides. Fins i tot, s'ha evidenciat que, per garantir un control sobre la població i seguir amb l'evolució econòmica que l'ha consagrat com a potència mundial, s'han eliminat drets i llibertats de la ciutadania, on les minories i grups dissidents són qui més sofreixen les retallades.

Cal destacar que, en certa manera i guardant les distàncies perquè són dos fets diferents, la situació després dels successos de 1989 i els anys posteriors a la clausura dels jocs podrien tenir similituds notables. Els dos moments marcaren un punt d'inflexió en la història de Xina i també foren una època on es pensava que hi hauria un gir de la política

xinesa en direcció a una obertura institucional i democràtica. Desgraciadament, a les dues èpoques, el canvi no va arribar i es va consolidar una nova passa en la via nacionalista, que va comportar un exercici de poder i control més dur del règim.

Finalment, com a quarta conclusió i valoració personal, m'agradaria remarcar la visió sobre el futur de Xina. Ja s'ha comprovat que les olimpíades no portaren avanços significatius en els àmbits més necessitats de la societat xinesa, com els drets de la ciutadania. Malgrat això, hi ha diversos indicis que fan pensar en un possible canvi d'escena i que afavoreixen un procés democratitzador a la regió. La societat xinesa cada vegada està més connectada amb el món exterior i aconseguen evitar els controls de les xarxes, la pressió internacional és més gran cada vegada i la feina de controlar i mantenir un ordre és més difícil pel règim. La sensació és que Xina acabaria arribant a un punt on es veuria obligada a obrir la via democràtica, perquè els grups que fan pressió contra el govern comencen a adquirir importància internacional (com el cas de Hong Kong) i la societat també s'hi posiciona. Ara bé, la pregunta seria: quan arribarà aquest canvi? Aquest fet ja seria impossible definir-ho, però s'ha de tenir l'esperança que, abans o després, puguem xerrar d'una obertura i democratització completa del gegant asiàtic.

Apèndix documental

Entrevista a Joan Manuel López Nadal (01/05/2020)

El següent document és una entrevista realitzada dia 1 de maig de 2020 a Joan Manuel López Nadal, diplomàtic mallorquí que ha estat destinat a diversos indrets com a part del cos diplomàtic espanyol. Alguns d'aquests llocs foren Beijing, Jakarta o Lisboa. Aquesta entrevista s'ha fet a causa de la relació estreta que té la persona entrevistada amb Xina, ja que és un gran coneixedor del tema polític i social d'aquesta nació i pot aportar al treball un nou punt de vista dels temes tractats, així com per complementar les idees exposades amb el que ell ha viscut i coneix. Per aquesta raó, aquí es disposa l'entrevista completa i, abans de tot, voldria donar les gràcies a Joan Manuel per la seva participació, així com per totes les reflexions que ens ha deixat i que completen el treball d'una forma magnífica.

Entrevistador: Robert Kagan té un llibre anomenat *El retorno de la historia y el fin de los sueños* (2008) i escriu unes paraules que adjudica a un diplomàtic xinès que diuen: “hoy nos toca hablar a nosotros y a ellos les toca escuchar”. M'agradaria reflexionar sobre aquesta afirmació i demanar-te per la influència de l'herència d'èpoques passades, de com han influït en el canvi de pensament, de la necessitat d'adquirir importància mundial, entre altres

aspectes. Creus que Xina té molt en compte el seu passat i que influeix d'una forma important en les seves accions?

Joan Manuel: És una frase bastant encertada i que escenifica clarament la situació xinesa actual podríem dir. Xina ha passat per diferents etapes molt conegudes, com ara la de Mao on l'esperit revolucionari era l'element principal. Ara bé, després de la seva mort i el començament d'una nova època, hi hagué la necessitat de canvis perquè aquest sentiment estava esgotat. Es podria dir que des de Deng Xiaoping fins a l'actual líder, Xi Jinping, el nacionalisme xinès ha agafat una força molt rellevant, sobretot al govern d'aquest darrer mandatari. La frase que aquí tenim és, bàsicament, el sentiment nacionalista que s'ha instaurat dintre de Xina.

Per resumir en poques paraules la situació, aquesta frase evidencia el sentiment, molt ben explotat per les autoritats xineses, de les humiliacions nacionals. Han aconseguit enfortir el sentiment nacionalista gràcies a recordar a la població que ells eren un imperi poderós i les nacions estrangeres s'aprofitaren d'ells per treure beneficis. Per tant, ara és el moment, després d'un llarg camí reformista i una nova posició a escala global, de demostrar el poder que tenen. Per tant, estic bastant d'acord amb la frase i crec que és molt encertada perquè descriu la situació que vivim ara mateix de forma extraordinària.

E: Clarament, Xina és potència avui en dia gràcies a les reformes iniciades per Deng Xiaoping a 1978, de les quals s'han fet una quantitat enorme d'investigacions i articles acadèmics. Segons la teva valoració, quin fou l'element més important per l'èxit d'aquests canvis?

J.M.: La reforma de Deng Xiaoping és un fet històric crucial per Xina i té molt d'elements destacables. Des del meu punt de vista, el fet més important seria l'obertura de la nació xinesa i la integració dins l'economia mundial, ja que abans d'aquesta època no hi havia format part en cap moment. És cert que els successos de 1989 a la plaça de Tian'anmen marcaran un parèntesi, però el procés va continuar i el principal objectiu reformista es va aconseguir, que era obrir a Xina al món. També s'han de destacar dues fites importants d'aquesta reforma i que significaren un èxit rotund de Deng Xiaoping. Primer, que va aconseguir un canvi en el model econòmic sense modificar d'una forma exagerada l'estructura de la nació, ja que va seguir amb el model socialista al cap i a la fi. Segon, que va provocar una acceptació de Xina i les nacions estrangeres varen incitar als xinesos a formar part de les institucions. Per tant, tots aquests aspectes fan del factor de l'obertura el fet més destacat de la reforma.

E: Seguint amb el tema de les reformes, moltes vegades s'anomena aquesta reforma com un autèntic miracle, però a la vegada es critica molt l'actitud de les autoritats quant a grups minoritaris o opositors als ideals del règim (en temes socials, en definitiva). Aquí m'agradaria fer una referència als uigurs, Tibet i els altercats de Tian'anmen. Per reflexionar sobre aquests fets, en conjunt, com catalogaries les actituds del règim xinès i quina creus que foren les principals conseqüències en l'àmbit global?

J.M.: Des de la meua posició i sent coneixedor del tema per la feina que vaig fer amb Amnistia Internacional, la política xinesa en aquest sentit és horrible. Tots aquests temes no són una cosa que ha sorgit ara, vénen d'èpoques anteriors i tenen un recorregut llarg. Els uigurs, tibetans o els protestants de 1989 tenen com a factor comú que el règim els va controlar i seguir per evitar noves dissidències, tot per protegir els canvis econòmics que s'estaven aconseguint. Malauradament, aquesta situació no va acabar allà, segueix vigent i els col·lectius considerats com "perillosos" pel règim sofreixen unes restriccions de llibertat molt significatives. Per aquesta raó, les decisions que va prendre i està prenent el govern de Xina em pareixen molt negatives.

L'altra qüestió, parlant de les conseqüències a escala internacional, crec que no foren molt rellevants i la prova més important és que la reforma i les relacions establertes amb altres nacions seguiren endavant. Òbviament hi hagué un ressò en l'opinió pública, això és evident, però, a grans trets, no es pot parlar de conseqüències negatives més enllà del parèntesi de 1989, el qual fou un breu període de ressentiment per tornar a pujar llavors si parlem en termes econòmics i polítics.

E: En aquest context de crispació social i canvis econòmics, Xina començarà la seva evolució en potència esportiva també. Malgrat això, li va costar ser acceptada, per exemple perderen la candidatura pels JJ.OO. de l'any 2000. Foren les controvèrsies socials el principal motiu per aquesta negació? Quin altres factors creu que pogueren influir?

J.M.: No sóc un gran expert en temes esportius, però segurament el gran impacte dels successos de 1989 tingué molt a veure amb la negació a la seva candidatura. Ara bé, una cosa està clara: quan la seva economia va tornar a pujar, les conseqüències d'aquesta desfeta foren ignorades. Podríem dir que, inicialment, els esdeveniments jugaren en contra seu, però quan va arribar la candidatura de 2008, Xina va poder fer-se amb els Jocs Olímpics mitjançant les seves influències i el gran poder econòmic i geopolític que tenia. Aquí entrarà en joc el tema del *soft power*, les conseqüències directes de les reformes o la integració de Xina al mercat global, entre altres aspectes, que deriven en la consecució de Beijing'08.

E: Parlant un poc de la premsa internacional, part fonamental del meu treball i de certes decisions sobre aspectes internacionals, com veus el paper que ha tingut la premsa sobre la reputació de Xina? Tot el que conta és cert o cal diferenciar si es parla amb un gran grau de subjectivisme?

J.M.: La premsa té un paper important, perquè gràcies a ella estem informats en tot moment, però s'ha de tenir una visió crítica dels assumptes que es tracten i poder separar elements verídics i altres més subjectius, per dir-ho d'alguna forma. En el cas de Xina, com em comentares, és difícil tenir fonts directes i fiables, per l'hermetisme que té el mateix règim. Malgrat això, mitjançant organismes no governamentals i personatges relacionats amb el tema, la premsa internacional ha pogut fer veure les situacions que viuen els col·lectius més castigats de Xina.

E: Seguint amb això, la premsa va vendre la notícia de l'elecció de Beijing com a seu olímpica com una gran festa a Xina. Creus que fou un punt d'inflexió pel règim i que va canviar el seu camí? Parlant en aquest sentit en termes socials, polítics, econòmics.

J.M.: Crec que va ser una passa més de la política xinesa del moment, que estava molt lligada a un paper secundari, no cridar l'atenció i continuar amb el desenvolupament econòmic. Dintre dels termes que presentes, no crec que canviés gaire el camí que volia seguir el règim, però sí que demostra quina era la seva posició.

S'ha d'entendre que, a diferència de 1993, Xina no feia por a ningú, perquè tothom va veure la seva pujada econòmica i creien en una integració total dins el sistema liberal i democràtic en un futur; Tian'anmen quedava molt enfora ja.

E: Tot seguit de l'elecció fins als dies previs als JJ.OO. esclataren les crítiques a la decisió. Hi hagué manifestacions i reivindicacions de tota mena, però de vegades queden eclipsades. Creus que tingueren repercussió sobre la societat aquestes reivindicacions o els intents de boicot dels JJ.OO.?

J.M.: És cert que hi hagué manifestacions i reivindicacions, a més que augmentaren a mesura que s'atracava la data del començament dels jocs, però, realment, no foren efectives a escala institucional. Si haguessin tingut algun efecte, els jocs s'haurien vist afectats o alguna organització important hauria fet una crida al boicot que menciones, però és evident que, tot i ser nombroses i haver-hi un debat molt rellevant, les crítiques foren ignorades clarament.

E: Molts d'estudis parlen sobre la relació entre esport i política, com una forma d'adquisició de poder, tant internament com externament. Creus que Xina va aconseguir enfortir la seva posició amb la celebració dels jocs?

J.M.: Sens dubte. S'ha de tenir clar que, com hem comentat abans, és una passa més de la seva política de poder tou. 2008 serà un any clau per Xina, primer pels jocs i, llavors, per la crisi mundial, de la qual també pogueren extreure un benefici per ells.

E: Ara bé, enfocat a temes socials, es parla que entre 2001 i 2008 les mesures foren molt més restrictives, per tal d'evitar una fallida de la celebració de les Olimpíades. Internacionalment va guanyar, internament també, però creus que hi hagué un gran retrocés en el tema dels drets humans?

J.M.: Aquesta qüestió és molt interessant i cal remarcar una cosa: a Xina sempre ha existit la repressió. Des de Mao fins el dia d'avui, les actuacions hostils contra grups dissidents, segons el criteri del règim, estan a l'ordre del dia. Per dir-ho d'una altra forma: els temps han canviat, els grups opositors també, però les actuacions de Xina no.

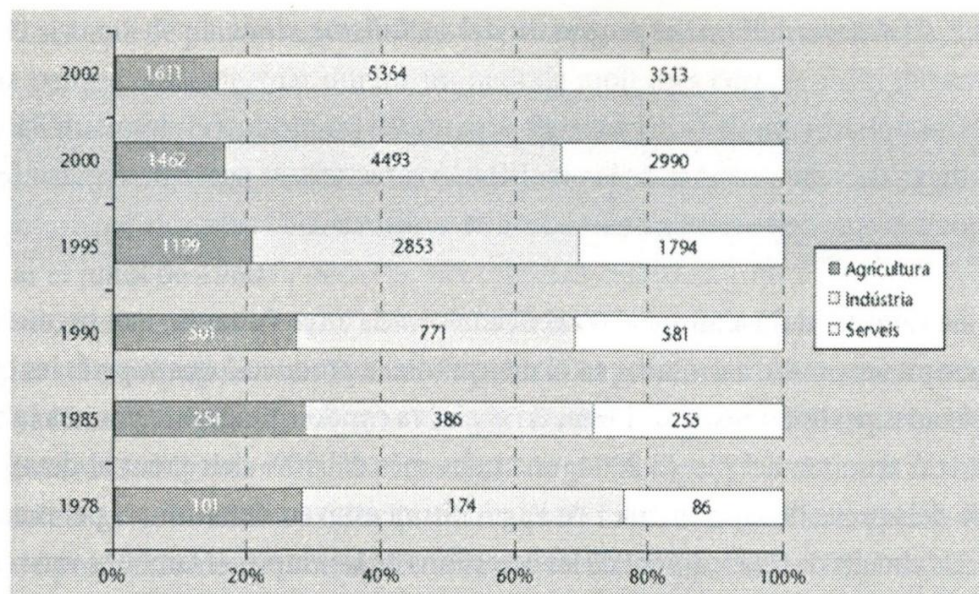
És cert que hi pot haver moments de més o menys repressió, però no ha desaparegut mai i, fins i tot, podríem dir que ha empitjorat. Per exemple, el cas dels uigurs, són una població molt castigada per les autoritats, ja que són controlats en tot moment, viuen un procés d'assimilació cultural per part dels Han i, el més brutal de tot, estan sent confinats en camps de concentració. En resum, no es pot parlar d'un retrocés perquè, desgraciadament, no hi ha hagut mai una aturada de les actuacions, sempre han estat vigents.

E: Aquesta darrera pregunta és d'un caire més reflexiu. Des de la finalització dels Jocs Olímpics fins als nostres dies és evident que la nació xinesa ha seguit la seva evolució cap a una superpotència en tots els àmbits. Malgrat això, sempre queda aquesta imatge d'una Xina poc compromesa amb els drets humans i les qüestions relacionades amb la població i la política. Com creu que és el futur de Xina? Pot arribar a evolucionar el seu sistema cap a una forma més occidental? I a més, creus que en aquest temps hi ha hagut algun canvi substancial en el tema dels drets de la població?

J.M.: Parlar del futur de Xina és molt complicat. Entorn aquesta qüestió hi ha un debat constant, hi ha persones que defensen una permanència del sistema actual i altres que veuen el començament d'uns canvis clau per la nació xinesa. En la meva opinió, hi ha elements que ens indiquen aquest possible canvi de paradigma, però s'ha de tenir prudència. Actualment el control del règim és total i absolut, però aquesta política pot tornar-se en contra seu, sobretot per l'efecte d'Internet i de la pressió pública, que evidencien la insatisfacció de la població amb segons quines actuacions. Hi ha temes molt calents a Xina ara mateix, com la resposta que s'ha donat al Coronavirus o Hong Kong. Són petites reivindicacions que poden fer veure un possible canvi, perquè la població s'ha manifestat en contra del govern.

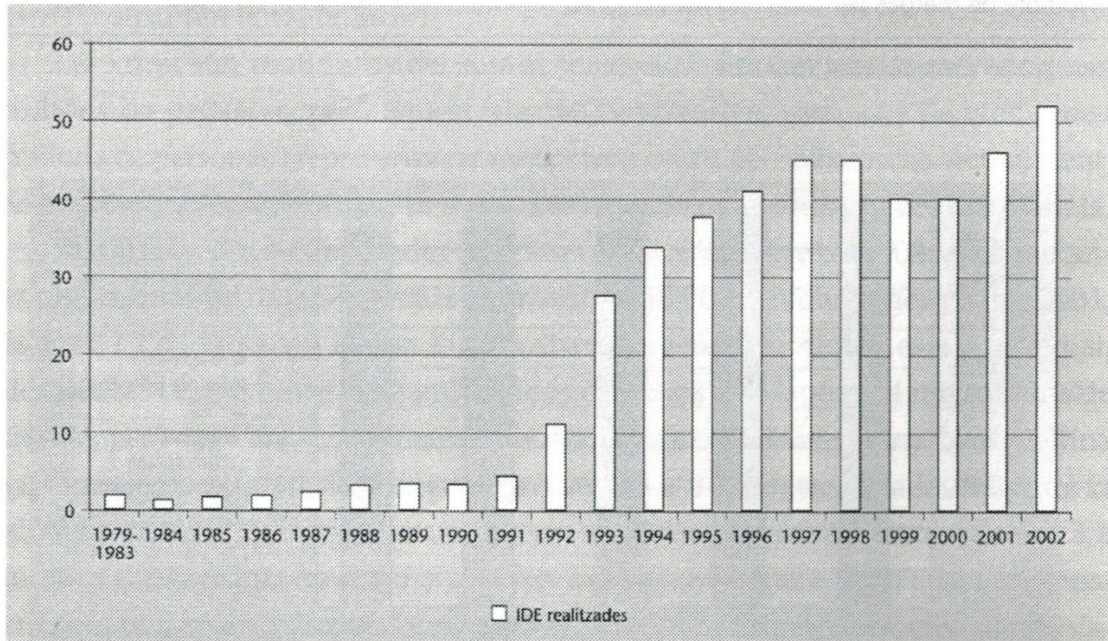
Malgrat això, s'ha de destacar que aquest canvi arribaria d'aquí un període llarg d'anys, ja que ara mateix el control total del règim i el nacionalisme que reivindiquen fan del tot impossible un canvi del sistema.

Taules i gràfics.

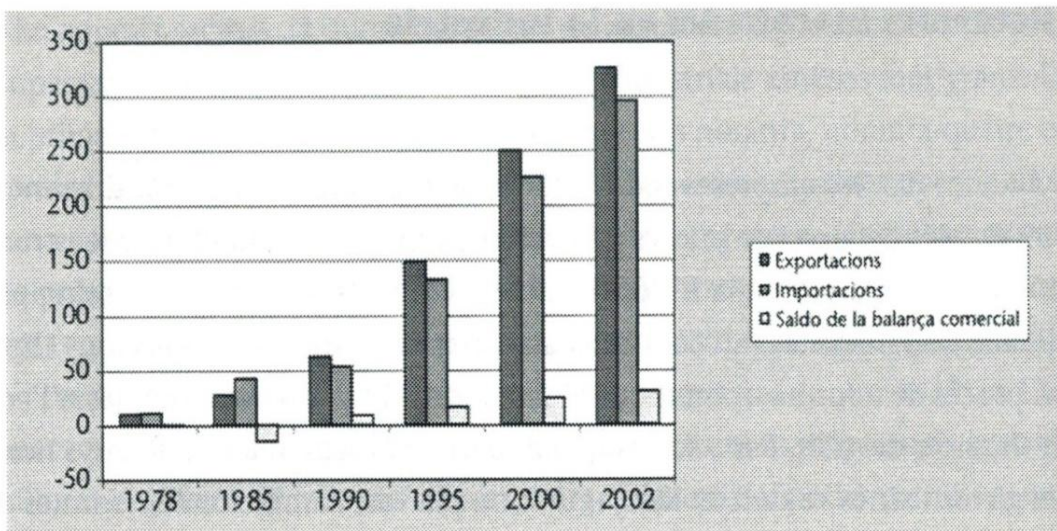
Taula 1: Evolució del repartiment del PIB per sector d'activitat en milions de iuans (Anuari d'estadístiques de la Xina).

Font: Busquets, Anna (coord.). 2009. *Claus per entendre la Xina del segle XXI*. Editorial UOC. Barcelona: pàg 22.

Taula 2: evolució de les inversions directes estrangeres en milers de milions de dòlars (Anuari d'estadístiques de la Xina).

Font: Busquets, Anna (coord.). 2009. *Claus per entendre la Xina del segle XXI*. Editorial UOC. Barcelona: pàg. 28.

Taula 3: evolució del comerç exterior xinès (Anuari d'estadístiques de la Xina)

Font: Busquets, Anna (coord.). 2009. *Claus per entendre la Xina del segle XXI*. Editorial UOC. Barcelona: pàg. 29.

Bibliografía.

Referències bibliogràfiques.

- Bajatierra, Lorena. 2007. << China. Escalada olímpica de represión. >> *Cambio 16*. 1849, 42-43.
- Bajatierra, Lorena. 2008. << Medallas de plomo para China: represión, pena de muerte, censura, detenciones ilegales. >> *Cambio 16* 1915. 8-13.
- Berraondo, Mikel. 2006. << El reto de los derechos humanos en la China de los Juegos Olímpicos. El deseo de una universalidad añorada. >> *Huarte de San Juan. Geografía e historia* 13. 97-111.
- Bregolat, Eugenio. 2014. *En torno al renacimiento de China*. Edicions de la Universitat de Lleida. Lleida.
- Busquets, Anna (coord.). 2009. *Claus per entendre la Xina del segle XXI*. Editorial UOC. Barcelona.
- De Pedro, Nicolás. 2008. << El conflicto de Xinjiang: La minoría uigur y la política de Pekín. >> *UNISCI Discussion Papers* 16. 111-140.
- De Prado, Nerea. 2016 << El *soft power* de la política exterior china hacia Taiwán (1922-2016). >> *Asiadémica: revista universitaria de estudios sobre Asia Oriental* 8. 155-175.
- Debasa, Felipe. 2012. << China, cambio de sistema e hipercrecimiento económico. >> *Mediterráneo económico* 22. 317-327.
- García, Karina. 2007. << Olimpiadas y Copa Mundial de Fútbol, ¿competencias deportivas o instrumentos políticos? >> *CONfines de Relaciones Internacionales y Ciencia Política* 6. 83-94.
- Kagan, Robert. 2008. *El retorno de la historia y el fin de los sueños*. Taurus. Barcelona.
- Llopis, Ramón.; García, Manuel. 2016. << Los Juegos Olímpicos como NOMS. El olimpismo en la sociedad deportivizada global. >> *RES. Revista Española de Sociología* 1. 109-131.
- Olivera, Javier. 2008. << Los Juegos Olímpicos de Pekín 2008: ¿avance o retroceso? >>. *Apunts: Educación física y deportes* 93. 3-4.
- Poch, Rafael. 2006. << ¿Por qué es crucial la China rural? >> *Huarte de San Juan. Geografía e historia* 13. 43-59.
- Pulleiro, Carlos. 2015. << Los megaeventos deportivos en los BRICS: un cuestionamiento a su rendimiento. >> *Revista CIDOB d'Afers Internacionals* 112. 199-223.
- Ríos, Xulio. 1997. *China, ¿superpotencia del siglo XXI?* Icaria. Barcelona.

- Rocca, Jean-Louis. 2008. << ¿Los comunistas cambiarán China? La democratización conservadora del sistema político. >> *Le Monde diplomatique en español* 153. 16-17.
- Rodríguez, Alonso. 2009. << La historia oculta del Tíbet. >> *Espiga* 18. 195-210.
- Soto, Augusto. 2007. << Metamorfosis y escaparate en los Juegos Olímpicos de Pekín. >> *Análisis del Real Instituto Elcano (ARI)* 84. 1-6.
- Tausendfreund, Rachel. 2019. << Los cuatro 1989. >> *Política exterior* 192. 6-12. [en xarxa].
<<https://www.politicaexterior.com/articulos/politica-exterior/los-cuatro-1989/>>
[consulta: 04/05/2020].
- Vilaró, Ramon. 2008. << China. Revuelta en el Tíbet y J.J.OO.. >> *Cambio* 16. 1895, 32-35.

Fonts d'hemeroteca.

- *ABC*
- *China Daily*
- *El Mundo*
- *El País*
- *Financial Times*
- *La Vanguardia*
- *The New York Times*